

Vendetta

Vendetta

drama efter Alexandre Dumas

av Christian Lanciai (2008)

Personerna :

Morrel, skeppsredare
Danglars, senare baron
Edmond Dantès, senare greve av Monte Christo
Fernand Mondego, senare greve och general de Morcerf
 Mercédes
 Gamle Dantès
 soldater
Gerard de Villefort, kunglig prokurator
 En fängelseinspektör
 En fängelseguvernör
 Abbé Faria
 Napoleon
 Två fångvaktare
Luigi Vampa, smugglarkaptän
 En bartender
 kroggäster
Albert de Morcerf, Mercédes' son
Baronessan Hermione Danglars
 Major Cavalcanti
Madame Heloise de Villefort
 Haydée, grekinna
Greve Fernand de Morcerfs kammarherre
 Maximilien Morrel
 Valentine de Villefort
 En domstolspresident
 Benedetto
 Smugglare

En domstolsförsamling med publik och rättsbiträden

Handlingen tilldrar sig i Marseille 1815
och Paris drygt två decennier senare.

Copyright © C. Lanciai 2008

Vendetta

Akt I scen 1. Morrels kontor.

Morrel Jag måste be er vara försiktig med vad ni säger, herr Danglars.
Danglars Det är därför jag säger det, och försiktigt.
Morrel Allt som har med Napoleon att göra kan brännas.
Danglars Därför varnar jag er för elden.
Morrel Men ni har bara sett en rökpuff.
Danglars Därför ber jag er lokalisera elden, om det är någon eld. (*En dörr går.*)
Morrel Här kommer vår man. Vi skall snabbt ha klarhet i saken.
(*Edmond kommer, tydligen efter att ha sprungit.*)
Välkommen, Edmond Dantès. Slå er ner. Vi har väntat på er.
Edmond Jag beklagar att vi måste komma hem med lik i lasten.
Morrel Det beklagar vi alla. Nu måste jag få veta alla detaljer. Hur dog han?
Edmond Kapten insjuknade kort efter att vi lämnat Neapel och dog efter tre dagar. Det var ingenting vi kunde göra. Det var hjärnfeber.
Morrel Så långt stämmer er historia överens med vår superkargs här. Men ni har säkert mera att berätta.
Edmond Er last är i säkerhet.
Morrel Det vet vi. Men varför riskera den med att gå in till Elba?
Edmond Det var kapten Lecleres sista order. Han anförtrodde mig ett paket att levereras till Elba.
Morrel Till vem?
Edmond Marskalken.
Morrel Inte Napoleon?
Edmond Nej.
Morrel Men ni såg Napoleon?
Edmond Ja.
Morrel Vad ville han?
Edmond Ingenting.
Morrel Inga extra brev? Inga konfidentiella uppdrag?
Edmond (till Danglars) Har ni spridit rykten om mig, superkarg?
Danglars Herr Morrel frågade mig vad som hänt. Jag har bara berättat det lilla jag såg.
Morrel Edmond, vi måste vara helt öppna med varandra alla tre. Inte ens ni två kan ha hemligheter för varandra, då jag önskar att ni fortsätter samarbeta. Jag har förstått att det varit misshälligheter mellan er. Vad gällde bråket?
Edmond Monsieur Danglars är en ordentlig superkarg men går för långt ibland i petighet och vill gärna anmärka på en detalj för mycket.
Morrel Var det hela saken?
Edmond Han gick för långt, och då föreslog jag att vi skulle gå i land på Monte Christo och göra upp.
Morrel Vad har ni emot Edmond, Danglars?
Danglars Ingenting. Jag ser bara till att allt går rätt till ombord på era fartyg, herr Morrel.
Morrel Så ni har ingenting emot att fortsätta segla under Edmond Dantès som kapten?
Danglars (smått chockad först men finner sig) Jag avböjde en duell på Monte Christo och vill helst även fortsättningsvis undvika konflikt med Edmond Dantès.
Morrel Då är det klart. Ni får skeppet, Edmond. Ni har klarat krisen bra och visat er kunna ta ansvar. Jag gör er till kapten.

Edmond (överväldigad) Men jag är så ung ännu, ung och dum och oerfaren. Är det verkligen ert allvar, Monsieur Morrel?

Morrel *Pharaon* har seglat tryggt i era händer trots lik i lasten och dess kapten dessutom. Jag kan inte tänka mig säkrare händer för *Pharaon*. Ni känner skeppet tillräckligt väl för att ledigt kunna behärska henne.

Edmond Då har jag bara att leva upp till detta ansvar, vilket jag sannerligen kommer att ta på allvar.

Morrel Det tar vi för givet. Ni är ledig, Edmond. Er fästmö väntar på er.

Edmond (överväldigad) Tack, herr Morrel. (*reser sig och skyndar vidare ut*)

Morrel Tillbaka till Elbafrågan, herr Danglars. Så utom att Edmond levererade kapten Lecleres paket till Napoleons marskalk såg ni även Napoleon ge Edmond ett brev?

Danglars Jag kan ha sett fel.

Morrel Jag hoppas ni såg fel, herr Danglars, för jag vill inte förlora ännu en kapten, allra minst genom en falsk kompromettering.

Danglars Jag förstår, herr Morrel. Jag vet ingenting.

Morrel Edmond Dantès är en ung och lovande man som kan bli min bästa kapten med tiden, och han har Marseilles vackraste fästmö som älskar honom. Ingenting får grumla hans lycka då han förtjänar den.

Danglars Nej, herr Morrel.

Morrel Det är bra, Danglars. Ni kan gå.

(*Danglars reser sig, bugar sig och går.*)

Morrel Jag kunde anförtro Edmond vilket ansvar som helst, men fan vet vad Danglars egentligen har i skallen. Och bara man hör namnet Napoleon är livsfaran närvarande. Jag hoppas verkligen ingenting hände på Elba.

Scen 2. En sylta.

Fernand Jag älskar dig, Mercédes.

Mercédes Du vet att jag älskar en annan.

Fernand Det har ingen betydelse i sammanhanget. Det enda viktiga är att jag älskar dig och att du alltid ska vara viss om det.

Mercédes Jag kan inte svika min trohet mot en som jag en gång givit den.

Fernand Tror du inte att jag älskar dig?

Mercédes Fernand, du är min kusin, min vän och min bror och allt vad du kan önska dig, men du kan aldrig bli min man, ty jag har redan en man, som jag givit mitt hjärta till, som jag aldrig kan ta tillbaka.

Fernand Han är en sjöman, en äventyrare, som alltid kommer att vara bortrest, som du aldrig kommer att veta var du har honom, som kommer att ha en annan käreasta i varje hamn...

Mercédes Du känner honom inte. Han lever bara för sitt arbete, lever upp till sitt ansvar och är ambitiös nog att kunna bli kapten om två år. När han blir kapten kan jag följa med honom på alla hans resor.

Fernand Du vet inte ens om han lever. Det är oroliga tider. Smugglare och pirater kapar fartyg över hela Medelhavet, och örlogsskepp skjuter lätt sönder vanliga skepp i misstag. Vem som helst kan komprometteras och hängas för vad som helst.

Mercédes En hederlig man klarar sig alltid, och ingen är hederligare än Edmond.

Fernand Är inte jag hederlig då? Jag reser inte bort, håller familjen helig, sätter all min ära och min trygghet i mitt hem och älskar bara dig. Jag kan aldrig älska någon annan, Mercédes.

Mercédes Men en annan hann före, Fernand, som älskar mig mera. Här är han nu.

Edmond (utanför) Mercédes!

Fernand (för sig själv) Så har han då klarat ännu en resa och kommer hem odrägligare än någonsin...

Mercédes (reser sig ivrigt) Det är han! Jag hör honom komma! Min älskade!

Edmond (kommer ivrigt in, de omfamnas genast) Min älskade! Jag är tillbaka! Och kapten!

Mercédes Kapten?

Edmond Ja, kapten Leclere avled under resan i svår hjärnfeber, och Morrel har gjort mig till ny kapten över *Pharaon*.

Mercédes Min älskade!

Edmond Inser du vad det betyder? Vi kan gifta oss! Och genast!

Mercédes Edmond! Du hade inte kunnat göra mig lyckligare!

Fernand (kommer fram, i kamp med sig själv) Gratulerar, Edmond. *(sträcker fram handen)*

Edmond Fernand! Är du här? *(fattar hjärtligt handen)*

Mercédes Han är som en bror för mig, Edmond, och jag vill att ni två skall bli bröder, för jag vill att vi ska förbli förenade alla tre i osviktig vänskap.

Edmond Så gärna. Vi har ju alltid varit kamrater, Fernand.

Mercédes Hur lång tid har vi på oss?

Edmond Några veckor. Vi hinner precis. Vår lycka är gjord, Mercédes! Jag har alltid levat bara för dig, och nu kan du som kaptenshustru följa med mig på alla mina resor!

Mercédes Det låter nästan för bra för att vara sant.

Fernand (för sig själv) Gud give att någonting ännu kunde störa sanningen.

Edmond Men denna povra sylta är för trång för vår lycka. Vi måste ut och fira,

Mercédes! Vi ska ha fest! Och jag måste delge nyheten för min far!

Mercédes Vad väntar vi på? Ta mig med!

Edmond Kom! *(till Fernand)* Kommer du med, Fernand?

Fernand Nej tack, jag väntar här. Jag lovade träffa några vänner här.

Edmond Då ses vi senare. Kom, min älskade! *(ut med Mercédes i varandras armar)*

Fernand Jag har ingen chans. Jag är besegrad av min rivals lycka och slagen till slant. Hur kunde det gå så illa? *(tar sig ett glas och dricker djupt)*

Danglars (uppträder) Jag såg vår unge kapten just avlägsna sig med din fästmö. Kan du tillåta det?

Fernand Jag var aldrig hennes fästman, bara hennes friare.

Danglars Synd att en sådan skönhet skulle gå så förlorad.

Fernand Menar du att man kan göra något åt saken?

Danglars Man kan alltid göra något åt saken. Och man kan alltid börja med att prata om saken. *(sätter sig hos honom och slår upp vin åt dem båda)*

Fernand (försiktigt) Har du något på gång?

Danglars Min gode man, allting är förgängligt och i synnerhet lyckan, och den går allra lättast förlorad när man är som mest berusad av den.

Fernand Du låter som om du hade någon plan.

Danglars Min vän, ingen är ofelbar, inte ens vår käre vän Edmond Dantès, lyckans gunstling framför alla andra, som var så samvetsgrann att han lydde en död kaptens sista vilja och gick in till Elba för att erhålla ett hemligt brev från världens farligaste man Napoleon Bonaparte.

Fernand Du menar att man kan göra sak av det?

Danglars Det är bara att inlämna ett anonymt tips till kungens prokurator herr de Villefort.

Fernand Jag är inte bra på att formulera mig.

Danglars Det är bara att göra det så enkelt som möjligt. *(tar fram papper och penna och gör ett utkast. Läser sedan innantill:)* Kunglige prokuratorn underrättas härmed av en sann kronans och kyrkans vän att *Pharaons* förste styrman bär brev från usurpatorn på Elba till konspiratörer i Frankrike. Brevet skall utan svårighet

påträffas vid undersökning av förste styrmans hytt på *Pharaon*, hos hans far eller på honom själv." (*Överräcker brevet.*) Det borde räcka, min käre Fernand, för att åtminstone för tillfället avlägsna honom från både *Pharaon* och den ni håller kär.

Fernand Ni räddar mitt liv.

Danglars Det är med nöje i så fall. Men ni får ta hand om saken själv. Det kan bara skötas snyggt om vi håller det anonymt. Den gode Edmond gick självmant i fällan utan att veta vad han gjorde. Han visste ingenting om politik. Allt vi behöver göra är att informera rätt politiker, och han är ur leken.

Fernand Herr de Villefort?

Danglars En karriärist med framtiden för sig. En politisk karriär går alltid över lik. Vi behöver bara visa honom liket.

Fernand Och det är väl närmast vår plikt att göra det, som goda medborgare?

Danglars Jag överlåter saken åt er goda medborgaranda, Fernand de Morcerf.

Fernand Jag tackar er, Danglars, och ni kan lita på mig.

Danglars Annars hade jag aldrig kommit med tipset. (*reser sig och går. Fernand stoppar utkastet på sig.*)

Fernand Det kunde inte ha varit bättre. Vi slipper döda honom, och han får aldrig veta vem som gjorde det. I allra bästa fall kanske jag till och med kan få Mercedes tillbaka. (*dricker upp och bryter upp*)

Scen 3. Förlovningsmiddagen.

En öppen patio med ett flertal festklädda gäster. Grönska och solsken.

Gamle Dantès Välkomna alla, till denna festhögtidlighet utan motstycke! Detta är en otrolig glädjedag för oss alla, då denna överväldigande lycka som drabbat fästeparet kommit med den ena överraskningen efter den andra och ständigt överträffat sig själv i sin oförlikneliga sagolikhet! Säg något, Edmond.

Edmond Jag finner mig talträngd idag, ty, som pappa säger, lyckan är nästan för stor för att te sig helt verklig. Jag överlämnar ordet till min fästmö.

Mercédes Vi är här idag för att festa och ha roligt först och främst, och då jag ser att ni alla har glaset i hand ber jag er äntligen ta plats vid bordet. Fernand, min gode bror under min makes frånvaro, jag ber dig sätta dig här närmast mig. Sedan får ni andra sätta er hur ni vill.

Edmond Då ber jag herr Morrel sätta sig närmast mig på andra sidan, som blivit som en extra far för mig genom sina fantastiska välgärningar. Inte nog med att han gjort mig till kapten, utan dessutom har han fixat formaliteterna kring bröllopet, så att vi nu kan gifta oss redan om några timmar hos borgmästaren!

Dantès Detta var fantastiska nyheter, min son! Var vill du att jag skall sitta då?

Edmond Närmast mig på andra sidan om herr Morrel, pappa.

Fernand (till Danglars) Visste du något om det här, Danglars?

Danglars Ingenting. Han är för snabb för oss. Han hinner hela tiden före med allt. Lämnade du in angivelsen?

Fernand Jag förstår inte varför soldaterna dröjer.

Danglars Det här kan inte längre stoppas.

Fernand Nej, jag ser det till min bottenlösa fasa.

Mercédes Herr Danglars, som min makes närmaste man ombord ber jag er slå er ner närmast min kusin Fernand. Jag hoppas ni båda med tiden skall bli våra barns gudfäder.

Danglars Alltför stor ära, mademoiselle. (*kysser hennes hand*)

Dantès Till bords! Till bords, alla gäster! Vi har mycket att äta oss igenom denna förlovningsmiddag! (*Alla bänkar sig.*)

Morrel (reser sig) Som Edmond Dantès tacksamma arbetsgivare och beskyddare ber jag om äran att få utbringa den första skålen. Genom skarpt sjövett, modig beslutsamhet och total sinnesnärvaro i svåra stunder har du lyckats göra dig till min favoritkapten och den yngsta kapten som någonsin seglat något av mina skepp. Kaptensbrevet har du icke ännu, men det är bara en formalitet. Din maka har du inte ännu, men ni har bara några timmar kvar på er att ångra er...

Edmond Aldrig i livet!

Morrel Naturligtvis, Edmond. Men din fästmö har du redan rott säkert i land, och jag är säker på att ingen missunnar dig den vackraste flickan i Marseille och katalanska dessutom. Ännu säkrare är jag på att hon aldrig kommer att svika dig, en så god man som du kommer att bli, och en så trogen och god mor för dina barn som hon kommer att bli. Ni har väl bara inte redan tagit ut segern i förskott?

Edmond (ser att Mercédes rodnar) Låt oss inte gå närmare in på det, farbror Morrel.

Morrel Det räcker, Edmond. Skål för brudparet!

Alla Skål för brudparet!

(Alla deltar i skålen. Strax därpå hörs stöveltramp och en hård knackning på porten.)

Soldat (utanför) I lagens namn, öppna!

Dantès (mitt i skålandet, stående med glaset i hand) Vad är nu detta? Släpp inte in någon obehörig som kommit fel!

En röst Vem har bjudit lagen hit?

Flera Inte jag.

Edmond Öppna porten för dem, så att vi kan omdirigera dem.

(Någon öppnar, och ett soldatkompani marscherar in.)

Soldaten Ledsen att behöva störa, men vi söker Edmond Dantès.

Edmond Det är jag. Vad vill ni honom?

Soldaten Ni är under arrest.

Mercédes Omöjligt! Vad har han gjort?

Dantès Det måste vara ett misstag. Ni klampar in mitt i hans förlovningsmiddag. Skall det vara ett dåligt skämt?

Soldaten Tyvärr, vi har våra order. Är det ett misstag kan det säkert omgående rättas till. Vi vet inte anklagelsen. Vi äger bara att föra fången inför kunglige prokuratorn.

Mercédes (förtvölad, till Edmond) Vad har du gjort?

Edmond Ingenting utom min plikt. Var modig, Mercédes. Det är över på någon timme. Jag måste följa med dem. Jag kommer strax tillbaka.

Morrel Borgmästaren väntar er klockan tre.

Edmond Jag skall vara där punktligt. Lita på mig.

Mercédes (vill inte skiljas från honom) Det är en fälla, Edmond. Någon vill dig illa. Lita inte på någon.

Edmond Jag har ingenting att dölja. Det är säkert ett misstag. Jag vet ingen i hela världen, Mercédes, som skulle kunna vilja mig illa. Tvärtom. Alla har varit med mig.

Morrel Jag följer med och ser hur det går.

Mercédes Gör så, farbror Morrel. Fortsätt beskydda honom.

Soldaten Jag beklagar, men ingen får eskortera honom utom vi. Vill ni följa med måste ni göra det på egen hand efteråt.

Morrel Jag gör det.

Edmond Låt oss få det uppklarat och överstökad.

Dantès Min son, vad har du gjort!

Edmond Ingenting, far, absolut ingenting!

Dantès Jag tror dig.

Edmond (till soldaterna) Jag följer er. Låt oss gå. – Håll maten varm, Mercédes! Vi fortsätter efteråt!

Mercédes För alltid! *(Soldaterna marscherar ut med Edmond.)*

(*Morrel följer efter dem. Mercédes bryter samman.*) Vem i all världen kan vilja honom och mig så mycket ont att de förstör vår förlovningsmiddag?

Fernand (stöttar henne) Vi är alla kvar, Mercédes, för att stötta dig.

Mercédes Det räcker inte, Fernand. Jag har gett mitt allt åt honom. Ingen kan mera stötta mig utom han. Det är allt och det enda stöd jag behöver, och jag klarar mig inte utan det.

Danglars Madame, vi beklagar.

Mercédes Beklaga ni. Red ut det i stället.

Fernand (fattar hennes hand) Mercédes, det är säkert bara en övergående kris. Oroa dig inte. Jag ställer ändå upp som marskalk vid ert bröllop.

Mercédes Tack, Fernand. Jag behöver nu alla vänner jag kan få.

Dantès Men vad tror ni kan vara orsaken till detta gemena övertramp från myndigheternas sida, herr Danglars, ni som seglat med min son och känner honom? Vi har alltid varit fullkomligt hederliga i min familj.

Danglars Det kan vara ett rent missförstånd, herr Dantès. Oroa er inte. Vi gick ju in till Elba genom vår döende kaptens sista önskan. Myndigheterna kan helt enkelt vilja veta vad vi gjorde vid Elba.

Dantès Men han blev arresterad!

Danglars Ja, det var ett övertramp och mycket klumpigt mitt i förlovningsmiddagen. Men militärer och rättstjänare är sådana. De tar ingen hänsyn i sitt blinda nit.

Mercédes Herr Morrel! Jag ser honom komma tillbaka!

Fernand Det gick snabbt. Då vet han säkert besked.

Mercédes Då är nog Edmond snabbt frigiven också. Ingen kan ju ens misstänka honom om något ont.

Dantès (när Morrel kommer in tillbaka) Herr Morrel, ni ser dystrare ut än förut.

Morrel Jag har fått veta anklagelsen. Jag är rädd att den är allvarlig.

Flera Nå?

Morrel Edmond Dantès är anklagad för att vara bonapartistisk agent. Vem som står bakom anklagelsen har jag ej fått veta, och det är att befara att den grundar sig på en anonym angivelse.

Mercédes Och vad betyder det i så fall?

Morrel Kära Mercédes, inte mer, än att ingen vet något, och att konsekvenserna kan bli vad som helst. Var stark, min flicka. (*omfamnar henne*) Förhoppningsvis är det något som kan redas ut.

Mercédes Vem kan ha angivit honom?

Danglars Säkert någon i besättningen.

Mercédes Men alla älskade ju honom!

Morrel Det är sant, Mercédes. Därför kommer han säkert tillbaka.

Fernand Är han oskyldig kommer han säkert tillbaka. Är han skyldig kan hans brott inte ha varit särskilt betydande, och då kommer han också säkert tillbaka.

Mercédes Jag skall vänta ut rättvisan tills jag dör.

Fernand Och jag skall backa upp dig, Mercédes, som ditt trognaste stöd.

Danglars Hela besättningen skall vittna till hans fördel.

Morrel Herr de Villefort kan inte döma honom för en anonym anklagelse. En sådan måste styrkas genom bevis, och är anklagelsen anonym finns i regel inget bevis.

Fernand Vi backar alla upp dig, Mercédes.

Mercédes Tack, Fernand. Jag dör hellre än förlorar honom.

Dantès Min dotter, jag kan lova dig att han är oskyldig. Eftersom han är oskyldig måste han komma tillbaka. Och även om det genom myndigheters inkompetens kan dröja måste han förr eller senare komma tillbaka.

Mercédes Tack, herr Dantès. Jag litar på er som på min man men känner mig inte kunna lita på någon annan. Lämna mig i fred, allihop! Festen är över för tillfället, men jag lovar er att den skall fortsätta så snart Edmond kommer tillbaka.

Morrel Herr Danglars, ett ord med er. Kan ni ansvara för *Pharaon* tills han kommer tillbaka?

Danglars Givetvis. Ni kan lita på mig som på honom.

Morrel Affärerna får inte påverkas av krisen. Vi måste lossa och lasta som vanligt. Så ni vet inte av något skumt som kunde ha hänt på Elba?

Danglars Nej.

Morrel Det gläder mig. Då finns det säkert hopp.

Mercédes Jag ber er alla att gå utom herr Dantès och herr Morrel. Er två ber jag stanna kvar för Edmonds skull, då ni två stod honom närmast.

Dantès Givetvis, min dotter.

Morrel Vi skall inte ge oss förrän Edmond är ombord igen.

Mercédes Det är sådan moral jag behöver. Fernand, du också. Gå. Jag måste få vara så ensam som möjligt.

Fernand Du kan alltid lita på mig, *Mercédes*, som på Edmond.

Mercédes Tack, Fernand. Gå nu. *(Han går.)*

Danglars (tar hand om honom, avsides) Det gick nästan lite för bra.

Fernand Tyst. Det är inte över ännu.

Mercédes (till gubbarna) Vem tror ni kan ligga bakom komplotten? För det måste vara en komplott, eller hur?

Morrel Min flicka, herr de Villefort kommer säkert inte att åtala honom på de lösa grunderna av anonymt förtal. Han måste finna Edmond oskyldig och släppa honom.

Mercédes Jag önskar jag kunde tro er. Om det är något jag aldrig kunnat lita på är det myndigheter.

Dantès Du har rätt, min flicka. Men vi som vet att han är oskyldig kommer aldrig att ge oss. Rättvisan segrar alltid på ett eller annat sätt.

Mercédes (klentroget) Tror ni verkligen det?

Scen 4. Hos kunglige prokuratorn.

Villefort Jag beklagar, herr Morrel, men den kungliga prokuratorn är bortrest å tjänstens vägnar. Han har överlåtit allt ansvar åt mig under tiden.

Morrel Det är kanske en försynens skickelse. Ni är ännu ung och kan kanske förstå saken bättre än en äldre byråkrat. Det gäller den unge kapten Edmond Dantès, som anklagats anonymt för subversiv verksamhet. Jag går i god för att han är fullkomligt hederlig och oskyldig.

Villefort Det är det lagens och rättvisans sak att avgöra. Jag skall precis förhöra honom och vet ännu inte exakt vad som har hänt. Allt jag har är den anonyma anklagelsen. Naturligtvis skall han få all möjlighet att försvara sig.

Morrel Det är vi tacksamma för. Han är bara nitton år och den pålitligaste sjöman jag någonsin haft att göra med.

Villefort Vid behov skall ni få vittna för honom, men jag misstänker att det inte kommer att behövas.

Morrel Vad menar ni?

Villefort Om han är oskyldig torde det framgå tämligen genast, och då blir ett eventuellt åtal onödigt. Mitt yrke är åklagarens, men jag äger samtidigt att spela advokatens roll. Mitt första förhör blir en enkel undersökning om det finns anledning till åtal. Finns det inte det, vilket vad jag hittills hört pekar mot, släpps han omedelbart.

Morrel Tack, herr de Villefort. Jag tror vi kan anförtro vår sak åt ert sakliga omdöme.

Villefort Det är min plikt att inte ställa till med onödigt besvär för någon.
Morrel Tack, herr de Villefort.
Villefort Vi skall givetvis hålla er underrättade. På återseende, herr Morrel.
(*De skakar hand, och Morrel går.*)

Visa in fången, vakt.

(*Edmond förs in.*)

Edmond Herr åklagare, jag är oskyldig.
Villefort Det tvivlar jag inte ett ögonblick på. Sätt er ner, ta det lugnt, och berätta allt vad ni vet. Berätta allt om ert besök på Elba, för det är bara det saken gäller.
Edmond (*slår sig ner*) Jag var förste styrman på *Pharaon* med bomullslast från Smyrna. Efter att vi lämnat Neapel blev kaptenen sjuk.
Villefort Hade kaptenen någon kontakt med bonapartisterna i Neapel?
Edmond Det vet jag ingenting om.
Villefort Ni har aldrig själv haft med bonapartisterna att göra?
Edmond Jag vet ingenting om politik och har aldrig haft någonting med den att göra.
Villefort Mycket förnuftigt. Fortsätt.
Edmond Kaptenen blev sjuk och gav mig i befallning på sin dödsbädd att leverera ett paket till hovmarskalken på Elba. En döende kaptens sista önskan är heligare än någon lag för hans förste styrman.
Villefort Givetvis. Fortsätt.
Edmond Vi levererade paketet till Napoleons marskalk på Elba, men innan vi lämnade Elba gav mig Napoleon ett brev att vidarebefordra åt honom här i Frankrike.
Villefort Ert öde hänger på detta brev. Har ni öppnat det? Vet ni något om dess innehåll?
Edmond Ingenting. Det är fortfarande förseglat, vilket ni kan se själv.
Villefort Var är det?
Edmond All min post konfiskerades i husundersökningen hos mig. Det borde vara lätt att finna som det enda brevet som ej har öppnats.
Villefort (*till en vakt*) Låt mig se Edmond Dantès konfiskerade korrespondens. (*Vakten går.*)

Saken borde vara klar, Edmond Dantès. Ni har i allt handlat hederligt och följt er kaptens order. Hade ni öppnat brevet eller vetat något om dess innehåll hade ni varit komprometterad. Om brevet är oöppnat är ingen skada skedd, och ni torde få återgå till era affärer. Vad var det för en hemlig sammankomst som ni hämtades från?

Edmond Det var min förlovningsmiddag.
Villefort Jag förstår. Jag beklagar. Vi skall snarast möjligt låta er få återuppta den. (*Vakten kommer in med en låda dokument.*)
Edmond Det förseglade brevet borde ligga bland de översta.
Villefort Utan tvekan. (*söker*) Här är det. (*bleknar*) Vet ni vem det är adresserat till?
Edmond Jag vet inte vem adressaten är.
Villefort Har ni visat det för någon?
Edmond Naturligtvis inte. Napoleon anförtrodde det åt mig personligen för att jag direkt skulle leverera det till adressaten.
Villefort (*öppnar det och läser det och blir bekymrad*) Det är er smala lycka att ni ingenting vet om dess innehåll och att ingen annan vet om dess existens. Jag råder er att aldrig nämna ett ord om det för någon.
Edmond Är innehållet så allvarligt?
Villefort Jag är rädd att ni i er oskuld utnyttjats som verktyg i en konspiration. Till er lycka har ni hållits okunnig och oskyldig.
Edmond Betyder det att jag får gå?

Villefort Inte genast. Ni måste kvarhållas tills vissa formaliteter genomgått för att trygga säkerheten. Ha tålmod, Edmond Dantès. Ni är i säkra händer. Det hade varit mycket värre om ni levererat brevet.

Edmond Jag litar på er, herr de Villefort. Mitt liv är i era händer, och ni verkar vilja göra vad som är rätt, vilket är den enda meningen med all juridik och rättvisa.

Villefort Ja, lita bara på mig, Edmond Dantès. Jag skall ställa allt till rätta. Ni hade tur som fick mig att ta hand om detta i stället för den kunglige prokuratorn. Han hade kunnat ställa till med mycket värre förtret.

Edmond Tack, herr de Villefort.

Villefort Det är bra. Tacka mig senare när det är över. Vakt! (*Vakten kommer in igen. Villefort viskar i hans öra. Vakten stramar upp sig och gör givakt inför erhållen order.*) Följ med vakten här, och han skall föra er i säkerhet så länge.

Edmond Jag skall vara er hjärtinnerligt tacksam för resten av mitt liv, herr de Villefort. (*förs ut.*)

Villefort (*sätter sig ner när han är borta och pustar ut*) Vilken tur! Napoleon skriver brev till min egen far för att planera sin återkomst! Om kunglige prokuratorn fått hand om detta hade min karriär varit slut från början! Stackars Edmond. Men det finns inget val. Vi måste begrava honom levande. Det är hans liv eller mitt. Hans förlovning är redan bruten, och jag vill inte gå miste om min. (*bränner brevet*) Min far, att du alltid ska sätta käppar i hjulet för mig genom ditt fördömda bonapartistiska förflutna! Men fallet är härmed avskrivet, ty Edmond Dantès är död. Han kommer aldrig mer tillbaka och stör oss med sitt namn. Hans fästmö får finna en annan, och hans redare har andra kaptener. Ingen är outhärdlig, och allra minst något så sällsynt som en oskyldig och hederlig man i denna världen.

Scen 5.

Mercédes Hur kan de göra så? Bara låta honom försvinna utan att någon vet något, och utan att någon vill kännas vid något ansvar. Något är alldeles fruktansvärt fel. Jag vet det. Du måste ta reda på vad det är, Fernand.

Fernand Danglars och jag har försökt allt vad vi kan göra, Mercédes. Det är som om han hade trollats bort, och ingen kan göra något.

Mercédes Men han måste ju finnas någonstans! Hade han varit död hade någon vetat det! Nu vet ingen någonting! Alltså finns han fortfarande! Och antagligen i största nöd någonstans, utan att han kan nå oss, och utan att vi kan nå honom! Det är en outhärdlig situation!

Fernand Mercédes, jag har försökt allt. Allt vi vet är att Edmond arresterats genom en anonym anklagelse om att Edmond förde brev med sig från Napoleon på Elba. Varken anklagelsen eller Napoleons brev finns kvar. Båda har förstörts av herr de Villefort, enligt honom för att skydda Edmond.

Mercédes Han ljuger! Edmond är ju borta!

Fernand Han är den kunglige prokuratorns vikarie och har nu fått tjänst som kunglig prokurator i Toulouse. Han har höga beskyddare och kontakter i Paris. Han är oantastlig, Mercédes.

Mercédes Han ljuger ändå!

Fernand Det kan vi inte bevisa, åtminstone inte så länge Edmond förblir försvunnen.

Mercédes Och du vet ingenting? Du har ingen aning om vem som kan ha varit så nedrig att han av ren avund ingav en anonym angivelse bara för att störta honom i olycka?

Fernand Jag vet minst av alla.

Mercédes Och Danglars? Han om någon borde veta något.

Fernand Han vet ännu mindre.

Mercédes Det tror jag inte. Jag tror han är falsk.

Fernand Bli inte paranoid, *Mercédes*. Snart tror du alla om ont för Edmonds skull.

Mercédes Förlåt mig, *Fernand*, men vad skall jag tro? Jag ser inte längre någon att kunna lita på. Jag ser bara egotrippade karriärister bland alla som kände Edmond och måste misstänka alla tills jag får mysteriet löst. Det enda jag vet säkert är att Edmond kommer tillbaka, och jag skall vänta på honom.

Fernand Och om vi får beskedet att han är död?

Mercédes Det vill jag inte tänka på. Jag skulle vägra tro på det tills jag fick faktiska bevis.

Fernand Och om du fick faktiska bevis?

Mercédes Plåga mig inte, *Fernand*.

Fernand Förstår du inte att jag älskar dig och bara vill ditt bästa? Vi skall göra allt vad som står i vår makt för att få reda på sanningen. Ännu kan Edmond komma tillbaka. Allt kan fortfarande visa sig vara ett misstag. Napoleon har återvänt, det ruskar om i alla led, och herr Morrel gör vad han kan för att få fram sanningen om Edmond och vart han tog vägen.

Mercédes Herr de Villefort har vägrat hjälpa honom, fastän hans egen far står högt i Napoleons gunst i Paris.

Fernand Inte vägrat. Bara inte kunnat.

Mercédes Hur kan du tro på honom?

Fernand Hans besked till Morrel var att Edmond Dantès bortförts till en annan jurisdiktion.

Mercédes I så fall måste det ju gå att ta reda på vilken! Han vägrar hjälpa! Alltså döljer han något!

Fernand Vi arbetar på saken, *Mercédes*. Herr Morrel gör vad han kan.

Mercédes (omfamnar Fernand) Förlåt mig, *Fernand*. Jag har bara dig nu tills han kommer tillbaka. Du stod alltid vid min sida och hjälpte mig, och kanske jag aldrig har visat dig nog tacksamhet. Tro inte att jag är otacksam. Jag behöver dig mer än någonsin, ty annars skulle jag bli tokig av sorg. Jag kan aldrig förlåta världen och mänskligheten att de tog min man ifrån mig mitt under vår förlovningsmiddag precis innan vi skulle gifta oss, som om det var med beräkning någon ville förstöra både hans och mitt liv.

Fernand Ännu finns det hopp.

Mercédes Svik mig inte, *Fernand*. Ge inte upp min sökan efter Edmond. Så länge han är borta är du mitt enda hopp. Vi får inte släppa taget om hoppet om honom.

Fernand (ömt) Nej, *Mercédes*, det skall vi aldrig göra.

Mercédes Tack, *Fernand*.

Scen 6.

Morrel Jag måste insistera, herr de Villefort. En skriande orättvisa har begåtts inför våra ögon, och jag ger mig inte förrän den fått rättelse.

Villefort Jag är ledsen, herr Morrel, men jag kan ingenting göra.

Morrel Men det var ju ni som dömde honom! Ingen kan hållas mer ansvarig än ni!

Villefort Han förde med sig allvarliga brev om konspiration som måste utredas innan han kunde släppas. Jag gav bara befallning om hans kvarhållande över natten. Följande morgon hade han förts bort på order av högre myndighet än min. Kom ihåg, att vi hade en monarkisk ordning då.

Morrel Men nu har vi en ny ordning! Napoleon är tillbaka, och er egen far var bonapartist och har suttit i senaten! Om ni inte vill hjälpa mig måste jag vända mig till högre instans!

Villefort Problemet är, herr Morrel, att det finns inga dokument kvar i fallet. Den anonyma angivelsen är borta liksom Napoleons brev som fällde Dantès. Vi kan ingenting göra utan referenser. Hela saken har kommit bort i de ständiga omvälvningarna

Morrel Och vem förstörde dokumenten och varför?

Villefort Hur skall jag veta det?

Morrel Ni var ansvarig!

Villefort Bara för tillfället. Jag gjorde vad jag kunde för att rädda honom. En högre instans tog över honom.

Morrel Ni bara slingrar er.

Villefort Min bäste herr Morrel, låt den nya regimen och ordningen få tid på sig, och vi skall säkert komma till rätta med saken. Det finns säkert många fall som Edmond Dantès som bara kommit bort i den politiska oredan. Men Napoleon Bonaparte är en rättvisans man. Rättvisan behöver alltid tid på sig, herr Morrel, och den tar tid. Vi måste ha tålamod.

Morrel Jag behöver min kapten, och hans havande fästmö behöver sin man. Naturen har inget tålamod, herr de Villefort, allra minst med osamarbetsvilliga byråkrater som ni! (*går och smäller igen dörren efter sig*)

Villefort Han har dessvärre alldeles rätt, och om han kontaktar Paris kan mycket väl obehagliga förhållanden komma fram och Edmond Dantès få sin rätt. Då är min karriär förintad. Mitt enda hopp är att Napoleon skall falla ännu en gång och det så snart som möjligt.

Akt II scen 1. Slottet Ifs dystra fängelser.

Inspektören Jag förstår inte varför vi anmodas göra dessa besvärliga inspektionsresor. Alla fängelser är ju likadana, och alla fångar är likadana. Alla är de oskyldiga, och ingen förstår varför han hålls inspärrad. Men vi har väl gått igenom hela fängelset nu, eller finns det fler fångar?

Guvernören Vi har två fångar kvar, de galnaste och farligaste, som hålls i de undre regionerna.

Inspektören Kan man alls besöka dem?

Guvernören Jodå, de är bara lite galna men har sansat sig under åren. Den ena är en präst som förpassades hit av Napoleon för att han vägrade avslöja för staten viktiga statshemligheter. Den andre var motsatsen, en fullständigt galen bonapartist som måste sättas i isolering omedelbart efter att ha försökt mörda fångvaktaren.

Inspektören Det är dess värre inte ovanligt. De är hur våldsamma som helst och frågar sedan varför de är fångar. Låt oss ta den värsta först.

Guvernören Lås upp, Artanier, och låt inspektören få se vårt eländigaste vilddjur.

(*En cell låses upp och öppnar scenen för en vidrig fängelsecell där Edmond sitter ensam kedjad fullkomligt oigenkännlig och förfallen, långhårig och skäggig och inpyrd av smuts.*)

Inspektören Är detta en människa?

Guvernören Det har varit.

Inspektören (till fången) Min gode man, har ni något namn?

Edmond Edmond Dantès.

Inspektören (till guvernören) Se där! Han har huvudet kvar! – Har ni något att klaga på?

Edmond Vad menar ni? Vem är ni? Har ni kommit för att driva med mig?

Guvernören Inte alls, Edmond. Detta är vår inspektör som äger att inspektera varje fängelse i riket för att avlägga rapport inför konungen om eventuella missförhållanden.

Edmond Så har ni då äntligen lyst in litet hopp i min cell. Jag har väntat i år på detta ögonblick.

Inspektören Såå. Ni har tydligen en del på ert hjärta. Låt höra.

Edmond Jag begär bara en sak: rättvisa. Jag begär att få veta vilket brott jag har begått. Jag begär domare och rannsaking. Jag begär att få dö om jag bevisas brottslig men att få återfå friheten om jag befinns oskyldig.

Inspektören Så du har inga klagomål angående maten?

Edmond Jag skiter i maten. Inspärrad så här utan rörelsefrihet behöver man inte mycket. Jag har aldrig klagat på maten, då det är en oviktig fråga. Den enda viktiga frågan, som borde angå alla rättstjänare i hela riket, är att ingen oskyldig faller offer för en skändlig angivelse och dör inspärrad under förbannelse av sina bödlar.

Inspektören (till guvernören) Han är ju helt klar i knoppen, och hans krav är minst sagt vettiga och rimliga.

Guvernören Han har lärt sig av instängdheten. Lidande kan få vilken däre som helst att nyktra till. Men låt inte lura er. Ju längre en fånge sitter inne, desto farligare blir han i beräknande slughet, då det enda han ändå alltid har främst i sin hjärna är att ta sig ut med vilka medel som helst.

Inspektören Ni behöver inte undervisa mig i självklarheter, herr guvernör. Tar ni för givet att jag inte lärt mig någonting av en livstids ständiga besök i fängelser hos hopplösa fördömda?

Edmond Herr inspektör och herr guvernör, ni tycks ta för givet att jag måste vara skyldig till mitt eget öde, men ingen är skyldig till sitt eget öde om det har vållats av andra. Jag rycktes bort från min förlovningsmiddag direkt hit utan att upplysas om varför och har inte tillåtits någon kontakt med min blivande fru och min åldrande far, som måste lida lika mycket av ovisshet om mitt öde som jag om deras. Jag har inte ens fått veta om de alltjämt lever, och säkert vet de heller inte om jag lever! Jag har aldrig varit annat än sjöman i mitt liv, vars livskraft var det fria havet, som jag utestängts från utan anledning för att bli levande begravd i detta råtthål av stank och smuts och mögel. Ni måste ju inse det självklara i att denna situation är fullständigt vansinnig och som sådan oacceptabel i ett rättssamhälle.

Inspektören (till guvernören) Vad är han egentligen dömd för?

Guvernören Om ni vill kan vi se bland papprena där uppe.

Inspektören Det tycks vara befogat i detta fall. *(till Edmond)* Min vän, vi skall göra vad vi kan. Mer än så kan jag inte lova.

Edmond Allt jag begär är en laglig rättegång och dom, att få veta vad jag är anklagad för, vilket brott jag anses ha begått och vilket straff jag blivit dömd till. Det kan inte finnas något värre straff än ovisshet.

Inspektören Vi lovar er att granska handlingarna i ert fall.

Edmond Tack. Då ger ni mig ett hopp att leva för.

Inspektören Vem häktade er?

Edmond Kungliga prokuratorns vikarie, en herr de Villefort.

Inspektören Han är numera kunglig prokurator i Toulouse och kan inte hjälpa er. Hade han någon anledning att hata er?

Edmond Tvärtom. Han var mycket förbindlig och lovade göra sitt bästa för att hjälpa mig.

Inspektören Då är risken att vi står inför ett mysterium. Hav gott hopp, Edmond Dantès. Vi skall göra vårt bästa för att gå till botten med saken. *(till guvernören)* Bonapartist, sade ni?

Guvernören Ja.

Inspektören (till Edmond) Är ni bonapartist?

Edmond Jag försäkrar er, att jag aldrig varit politiskt intresserad.

Inspektören De är de farligaste av alla, om de en gång blir insytlade och straffade för sin oskuld. Det finns inga farligare hämnare. Farväl, Edmond Dantès.

Edmond Jag vill inte hämnas, för jag vet inte vem jag skulle hämnas på.
Inspektören Det är kanske bäst så. Ni är kanske lyckligast så. Farväl, min vän.
Edmond Ni lovar att undersöka mitt fall?
Inspektören Förvisso. (*till guvernören*) Kom, låt oss gå. Vi hade ju en fånge kvar.
(*De går ut ur cellen, som låses. Utanför:*)

Nå, herr guvernör, hur lyder hans dom?
Guvernören Herr de Villeforts dom var, att han tagit verksam del i Bonapartes återkomst från Elba, och att han därför måste hållas i hemligaste förvar och under strängaste kontroll.

Inspektören Bonapartes återkomst varade bara i hundra dagar. Då är det kört. Den nya ordningen kommer aldrig att släppa ut en bonapartist levande ur ett fängelse som detta om han en gång blivit så framgångsrikt begravd levande. De kommer aldrig att ge honom en chans. Och nu kommer Napoleon aldrig mer tillbaka. Nästa. En galen präst, sade ni?

Guvernören Ja, inspärrad av Napoleon för att ha vägrat avslöja viktiga statshemligheter. Han vet inte ens att Napoleon är ur leken. Han är gammal och gaggig och dör nog snart.

Inspektören Bespara mig ännu mer patetiska offer för den världsliga så kallade rättvisans godtycke. Jag orkar inte med den mörka stanken här nere mera idag. Den är för tjock i sin sjuka melankoli.

Guvernören Nåväl, vi tar abbén en annan dag.

(*De försvinner med sina facklor.*)

Edmond (i sin cell) Hur länge har jag varit här? Det spelar ingen roll. I fångenskap utan mänsklig kontakt och berövad havets fria oändlighet blir varje minut till timmar, varje timme till dagar, varje dag till månader och varje vecka till år. Varför har jag ännu inte blivit galen? Varför har jag inte lyckats döda mig? Därför att jag aldrig kunnat öva våld mot en annan människa och därför inte heller kan göra det på mig själv. Och hoppet har aldrig dött. Denne inspektör bekräftade det. Jag kan ännu få veta vem som sänt mig hit och varför, och då skulle jag kanske kunna få någon att leva för att hämnas på. Friheten finns ännu där ute och väntar på mig. Havet finns kvar med dess oändlighet, och allting är möjligt. Endast den har misslyckats som ger upp. Berövad allt har jag dock ännu kvar mig själv, och kvar där ute finns Mercedes. Jag får inte svika henne.

Scen 2.

Mercédes Du har ansatt mig varje dag sedan jag förlorade Edmond, Fernand. Får du aldrig nog av mina nej?

Fernand Jag tänker bara på ditt eget bästa, Mercedes. Du kan inte bara sörja ihjäl dig för resten av ditt liv.

Mercédes Men jag vet att han lever!

Fernand Vi har försökt allt. Han är som uppslukad av jorden. Inga spår leder någonstans. Du måste acceptera att han är hopplöst borta.

Mercédes Men jag vet att han en dag kommer tillbaka.

Fernand Du måste börja tänka på din son, Mercedes. Du kan inte låta honom växa upp faderlös.

Mercédes Han har bara en far, Fernand, och kan aldrig få någon annan.

Fernand Men din ställning, Mercedes, som ensamstående moder och som utländsk katalanska dessutom är ohållbar i längden. Allt jag vill är att hjälpa dig.

Mercédes Jag vet, Fernand, och jag är dig icke otacksam. Men bara på ett villkor kan jag bli din.

Fernand (med hoppet tänt) Nå?

Mercédés Den dag Edmond kommer tillbaka är jag åter hans och ingen annans.

Fernand (lugnad) Naturligtvis, *Mercédés*. Det är självklart.

Mercédés Och jag kan aldrig ha sex med dig, *Fernand*.

Fernand Det var redan två villkor.

Mercédés De hör samman.

Fernand (suckar, kapitulerar) Jag accepterar dem, *Mercédés*. Jag kan inte stå ut med att se dig förspilla ditt liv på bara tårar och utsatthet, och jag kan inte uthärda att andra viskar om dig som "änkan som aldrig blev gift". Jag kan göra vad som helst för dig. Jag skall gärna riskera livet för dig. Jag har just fått erbjudande om lysande möjligheter inom militären. Jag skulle kunna göra min lycka i Grekland under frihetskampen där, som ju också den engelske Lord Byron deltar i. Jag skulle kunna komma hem som hjälte med min lycka gjord, och med dig i tankarna, min älskade, vet jag att jag inte skulle misslyckas. Har jag din välsignelse?

Mercédés Du har i alla fall inte min förbannelse. Du får göra vad du vill, *Fernand*. Det är ditt liv du riskerar och ingen annans. Jag var beredd på att sitta hemma i år i väntan på Edmonds återkomst från havet, och då kan jag minsann också vänta på dig från Grekland.

Fernand Jag ska göra min lycka, *Mercédés*. Jag ska göra en lysande karriär som modig kämpe, så att jag kan bygga ett hem åt dig och vi kan flytta till Paris. Men din son måste få mitt efternamn, om jag gifter mig med dig.

Mercédés Det är rimligt. Jag har ju inget eget efternamn. En sak till. Jag måste ha min svärfars välsignelse. Jag gör det inte utan tillåtelse av gamle herr Dantès.

Fernand Måste jag komma med dig?

Mercédés Nej, det måste du inte.

Fernand Jag kan inte se att han skulle kunna förvägra oss den.

Mercédés Tack, *Fernand*. Det kan inte jag heller. Men det är en moralisk nödvändighet.

(går till gamle Dantès. Han ligger svårt medtagen till sängs.)

Mercédés (inkommer, sjunker ner vid hans sida) Far, *Fernand* ger sig inte. Han insisterar på att gifta sig med mig, och själv finner jag mig inträngd i ett hörn. Min ställning som ensamstående mor åt Edmonds pojke blir ohållbar i längden då jag aldrig blev gift med Edmond.

Dantès (stryker ömt hennes kind) Jag förstår, min dotter. Vi har båda gråtit varje dag sedan Edmond försvann. Jag kan inte hindra dig. Du måste tänka på hans son. Du har min välsignelse. Jag ska ändå dö snart. Jag orkar inte vänta längre.

Mercédés Det blir inte något lyckligt bröllop, och jag ska bespara er att bli bjuden dit.

Dantès Jag dör före det. Var inte orolig.

Mercédés Tack, far. Jag skall fortsätta komma till er varje dag så länge jag kan.

Dantès Du blir snart av med den tunga plikten.

Mercédés Nej, det var mig en glädje.

Dantès För mig var det mitt livs sista glädje. Något nytt från Morrel?

Mercédés Hans affärer går dåligt. Förlusten av Edmond tog honom för hårt, och han förlorade mycket av sin energi och kraft på ändlösa efterlysningsföretag utan resultat.

Dantès Jag vet. Han gav sig inte.

Mercédés Men det kostade honom mycket pengar, och han är nästan i konkurs. Danglars har erbjudit sig att köpa ut honom.

Dantès Jag misstrodde alltid den där Danglars.

Mercédés Jag också.

Dantès Tror du han hade något med Edmonds försvinnande att göra?

Mercédés Ingenting tyder på det, även om han skulle ha haft motiv.

Dantès Ja, han blev kapten i stället och gjorde lysande affärer på Morrels bekostnad. Luktas inte det illa, så säg.

Mercédes Jo, far.

Dantès Men vi kan ingenting göra, och jag är döende. Gift mig, mitt barn, och fortsätt lev för Edmonds återkomst.

Mercédes Så ni tror också han kommer att komma tillbaka?

Dantès Jag vet det lika säkert som du. Den som har något att vänta och hoppas på gör det aldrig förgäves.

Mercédes Tack, far.

Dantès Gå nu, och låt mig vila. Gör det bästa av saken. Om du tvingas ligga med Fernand, så inbilla dig att det är Edmond, så mildrar det smärtan.

Mercédes Tack, far. Ni känner kvinnorna.

Dantès Jag älskade min hustru. Hon dog när Edmond föddes. Hon dog kanske av kärlek. Hon älskade mig lika mycket som du älskar Edmond.

Mercédes Det sägs att kärleken när den är sann alltid är döende, och att den vitaste och renaste av alla fåglar, svanen, bara sjunger när den dör men då vackrare och högre än alla andra fåglar. Jag vet att svanen är stum, men det är en vacker liknelse av kärleken. Jag skall sjunga för Edmond tills jag dör.

Dantès Och jag skall lyssna till den sången även efter att jag är död.
(*Hon griper hans hand, han kramar den, och de skiljs under ömsesidigt samförstånd och förståelse.*)

Scen 3. Cellen.

Edmond ännu långhårigare och förfärligare.

Edmond Hur kan de göra så här mot mig? År har gått sedan inspektören och guvernören var här, och de har inte ens skickat något meddelande. Jag blir galen. Jag orkar inte längre. Vem kan ha gjort det? Vad gjorde jag för att bli så hatad att mitt liv skulle bli så ödelagt på grymmaste tänkbara vis, avbrutet mitt i äktenskapet, mitt i vår förlovningsmiddag inför alla gästerna, för att jag skulle bli begraven levande utan anledning, utan rättegång, utan motiv, utan upplysning, utan brottsförklaring, utan något annat än en dödlig tystnad, som om mitt brott var för förfärligt för att kunna nämnas, fastän jag inte gjort någonting! Kan en orättvisa bli gruvligare, förfärligare, omänskligare, hårdare och orättvisare? Dömd till livstids ovisshet! Begravd levande i mörker och smuts! Berövad allt utom livet, som bara erbjuder den yttersta förnedringen! Nej! Jag kan inte acceptera det längre! Jag kan inte härda ut längre! Det måste bli ett slut! Vad som helst är bättre än ett liv som fånge i ett helvete! Jag måste befria mig med vilka medel som helst. Om själen kan fortleva efter kroppen, far då ut härifrån, o själ, och skit i kroppen! Ja, det är mitt enda val. Det enda alternativet är en evig väntan på vad som aldrig kommer. Jag är redan så död att jag till och med som verkligt död måste ha ett bättre liv än detta. (*tar sats och kastar sig mot väggen med huvudet före. Verkningslöst. Försöker hänga sig i klädtrasor, som bara går sönder. Faller slutligen ihop förtoivlad, bryter samman, brister ut i hysterisk gråt, etc, när ett buller hörs, och han tystnar och lystrar.*)

Vad var det? En annan som försöker ta sitt liv och bara misslyckas värre än med livet? En signal? Jag har inte hört ett annat livstecken på årtal. Eller inbillar jag mig saker? Är det en signal från andra sidan graven, en kallelse kanske? (*bultandet, grävandet och knackandet kommer närmare. Slutligen lossnar en sten, och Abbé Faria visar sig med huvudet i öppningen.*)

Faria (snopen) Jag trodde jag hade grävt mig genom yttermuren.

Edmond Vad är du för en spökgubbe? Du dyker upp som gubben ur lådan. Ursäkta mig, men jag har svårt för att tro på dig. Är du verklig, eller hallucinerar jag?

Faria Tyvärr måste jag göra dig lika besviken som jag är själv. (*kliver ut ur hålet*) Sex års arbete förgäves. Mitt livs slutgiltiga nederlag. Min enda tröst är att det

var det sista. Jag har förlorat för sista gången. Nu har jag ingenting kvar att göra här i livet utom att sluta mina dagar.

Edmond Men vem är ni?

Faria Förlåt mig. Jag har glömt att presentera mig. Abbé Faria, en gång rådgivare åt Napoleon, men det var länge sedan. Jag har suttit här sedan 1811 på order av samme Napoleon.

Edmond Då är ni levande begravd liksom jag.

Faria Här är vi alla levande begravda. Det är därför vi är här. Ingen kommer levande ut ur slottet If. Det är nationens säkraste statsfångelse reserverat bara för de allra obekvärmaste fångarna, som på intet sätt får göra sig påmindra för omvärlden. Vi är här för att dö och slockna av oss själva som, som du så riktigt säger, levande begravda. Mitt livs sista och största ambition var att slå hål på den absoluta säkerheten och gräva mig ut genom muren och slunga mig ner i havet och simma över till den närmaste ön. Det är faktiskt inte omöjligt. Jag har offrat sex års arbete på företaget men hela tiden grävt mig genom fel mur. Hur kunde jag ta så fel? Men vem är ni själv? Ni är mycket yngre än jag.

Edmond Edmond Dantès, till er tjänst. Välkommen till min cell, men jag fruktar att den inte är mycket bättre än er egen.

Faria Vi är kolleger här och de enda två i de nedre regionerna. Vår upphöjdhet består i att vi är stämplade som de farligaste fångarna. Det finns bara två celler här nere, och de är vitt avlägsna från varandra, så att dess invånare inte skall kunna kommunicera med varandra. Åtminstone den säkerheten har jag brutit men oavsiktligt, och jag hade hellre brutit den andra. Är ni då också bonapartist?

Edmond Nej. Jag är stämplad som bonapartist utan att vara det.

Faria Så ni är då oskyldig?

Edmond Hur egendomligt det än låter, – ja.

Faria Ni har inte begått något brott? Ni har inte bedrivit subversiv politisk verksamhet? Kanske inte ens varit politiskt intresserad?

Edmond Det var det sista jag var intresserad av i livet. Jag var intresserad av allt annat.

Faria Men hur har ni då hamnat här?

Edmond Det undrar jag också. Jag har faktiskt inte den blekaste aning.

Faria Jag vet åtminstone varför jag är här. När Napoleon blev för mäktig vägrade jag samarbeta med honom, då min livsuppgift var Italiens bästa, vilket hans envælde började hota. Emedan jag visste för mycket och inte längre var för honom ansågs jag vara mot honom och hamnade här, för att tystas för alltid i en grav tystare än döden. Ni vet alltså ingenting? Vem sände er hit?

Edmond Kunglige prokuratorn i Marseille, herr de Villefort.

Faria Känner inte. Republikan eller monarkist?

Edmond I god ställning hos monarkin. Napoleons tid var förbi när jag hamnade här. Han var förvisad till Elba på livstid.

Faria Men fri?

Edmond Ja.

Faria Då stannar han inte länge på Elba. Jag ser att ni har mycket att berätta, och jag har mycket att ta igen. Jag är trots allt glad att jag träffade er. Det kan möjligen i någon mån lindra min oerhörda besvikelse över mitt livs slutliga nederlag.

Edmond Ni får inte ge upp, abbé. Vad ni lyckats göra under sex år kan fyra händer klara på tre, och jag är mycket yngre än ni.

Faria Hur gammal är ni?

Edmond Ännu under trettio år.

Faria Ni ser mycket äldre ut. Ni ser ut som minst fyrtio, men det är väl smutsen och vildvuxenheten i hår och skägg, ovårdnaden och umbärandena.

Edmond Ni ser inte mycket bättre ut själv. Ni ser ut som en utsliten fågelskrämma men med ett alldeles märkvärdigt rikt utvuxet hår och skägg.

Faria Gissa hur gammal jag är.

Edmond Minst sextiofem.

Faria Bara drygt femtio. Jag borde ännu vara i min bästa ålder, men den här miljön har inte varit hälsosam under alltför många år, så jag har inte långt kvar. Men nu när vi funnit varandra borde vi åtminstone kunna utnyttja tiden till något. Jag har mycket att lära er, och ni har mycket att berätta. Jag måste höra alla detaljer i ert fall. Något måste ni ju veta. Ni kan ju inte bara sitta här för era vackra ögons skull.

Edmond En falsk anklagelse genom en anonym angivelse.

Faria Då är det allvarligt. Då har ni fiender. Vi skall nog lyckas reda ut det hela. Ibland räcker det med några pusselbitar för att kunna rekonstruera ett helt pussel. Men kom. Jag måste få visa er min cell. Ni har ju varit så gästvänlig här hos er.

Edmond Vi får inte väcka fångvaktarnas misstänksamhet.

Faria Naturligtvis inte. Jag vet hur man gör. Jag har ju bedrivit underjordisk verksamhet här i sex år utan att upptäckas. Denna vägen, min herre. Vi måste helt enkelt ta oss tillbaka till min cell samma väg som jag kom, ty det är enda vägen. Och vi får inte glömma att stänga dörren efter oss.

(kryper in i hålet igen, och Edmond följer efter. Till slut drar de igen stenen efter sig.)

Scen 4. Abbéns cell.

(Abbén kommer utkrypande med Edmond efter sig, till en cell full med böcker och luntor och kuriösa persedlar, som det anstår en gammal abbé.)

Faria Välkommen hem till mig. Så här bor jag. Ingenting har rubbats här under elva år. Ursäkta att här är så ostädad. Ingen hjälper mig med den saken, och jag har ingen papperskorg.

Edmond Det är alldeles exemplariskt i jämförelse med hur jag har det hos mig. Det är ju nästan som ett museum.

Faria Jag har gjort mitt, och jag måste resignera nu inför oundvikligheten av mitt öde att nödgas dö här, men ni är ännu ung. Jag kan hjälpa er gräva så länge jag ännu lever, men ni kan sedan fortsätta gräva ut er. Kunde jag så kan ni. Men jag kan hjälpa er mycket mer än så. Jag har mycket kunskaper.

Edmond Vad är kunskap?

Faria Kunskap är makt. Er kunskap om praktiska ting, som att manövrera och segla ett fartyg, är praktiskt användbar, men bara inom ert fack. Det finns universell kunskap, som kan ge er vishet nog att kunna manövrera genom livet vilka faror som än dyker upp. Jag var aktiv politiskt under hela mitt fria liv och känner världen och hur människan fungerar. Ingen kunskap är så värdefull som den. Tydligt har ni saknat den, då ni kunde råka så illa ut.

Edmond Jag är glad om ni ville undervisa mig i vad jag inte vet någonting om.

Faria Det skall jag gärna göra. Men låt oss nu börja med att analysera ert fall. Vad hände?

Edmond Jag var förste styrman på *Pharaon*, när vi lämnade Neapel och kaptenen blev sjuk. Döende kommenderade han mig att anlöpa Elba och lämna ett paket till Napoleons marskalk. En död kaptens sista vilja kan en styrman omöjligt ignorera, så vi gick in till Elba.

Faria Grund i sikte.

Edmond Napoleon gav mig ett brev att avlämnas i Frankrike när jag kom hem. Någon såg detta och angav mig anonymt som agent för Napoleon.

Faria Avlämnade ni brevet?

Edmond Nej, för jag blev arresterad och brevet konfiskerat. Herr de Villefort, den kunglige prokuratorn, kunde konstatera att sigillet var obrutet.

Faria Men han öppnade det och läste det?

Edmond Ja.

Faria Vad sade han?

Edmond Han var hygglig till en början och menade, att eftersom sigillet var obrutet var det bevis för att jag inte kunnat känna till dess innehåll, men när han läste det blev han bekymrad.

Faria Minns ni vem det var adresserat till?

Edmond En viss Noirtier.

Faria En känd bonapartist. Han satt i senaten. Jag känner honom. Och hade inte han en son? (*tänker efter*) Hette herr de Villefort möjligen Gerard? En ung, briljant och framgångsrik jurist?

Edmond Jo, det stämmer. Gerard de Villefort.

Faria Noirtier var hans pappa.

Edmond Vad!

Faria Saken är klar. Gerard de Villefort såg sin egen far som adressaten, och innehållet var antagligen oerhört komprometterande, då hans far var oförbätterlig bonapartist medan sonen var motsatsen och hade en ställning och en karriär att tänka på, i synnerhet om monarkin var återställd. Hade saken kommit det minsta ut hade Gerard de Villeforts karriär varit slut från början. Han offrade er. Då har vi bara en sak kvar att utreda.

Edmond Den anonyma angivelsen.

Faria Ja. Vem kan ha haft något motiv? Hitta motivet, och man känner gärningsmannen.

Edmond Ingen utom Danglars.

Faria Vem var Danglars?

Edmond Superkargen. Han hade varit i tjänst hos min redare mycket längre än jag, han var besvärlig, och det var övertydligt hur han betraktade mig som en uppkomling som var i vägen för hans karriär.

Faria Ingen annan?

Edmond Fernand Mondego kunde inte dölja sin avund och svartsjuka inför min och Mercédes kärlek.

Faria Ni hade således en hustru?

Edmond Nej. Jag arresterades på min förlovningsmiddag.

Faria Jag förstår. Så penibelt. Och vem var Fernand Mondego?

Edmond En släkting till Mercédes, som avgudade henne. Hon avslöjade för mig att han hade friat till henne och att hon gett honom korgen.

Faria Var hon mycket vacker?

Edmond Den vackraste.

Faria Så denne Fernand kan ha varit galen i henne?

Edmond Han var det. Det sa hon rent ut. Hon ville inte dölja något för mig, men hon var rädd för honom och ville nästan varna mig för honom, men jag omfattade honom gärna med min vänskap, liksom Danglars.

Faria Kände denne Fernand och Danglars möjligen varandra?

Edmond De hade mycket att språka om i hemlighet under vår förlovningsmiddag. Jag tänkte inte på det då, men nu börjar jag se mer än då.

Faria Så både Fernand och Danglars kan ha haft motiv till att störa er lycka?

Edmond När jag tänker på det, hade Danglars allt att vinna på om jag var ur vägen, och utom mig hade Mercédes ingen annan kavaljer än Fernand.

Faria Och han var galen i henne?

Edmond Ja. Så sade hon.

Faria Och de kände varandra? Och språkade intimt privat med varandra under er förlovningsmiddag?

Edmond Ja.

Faria Kan någon annan ha haft något motiv till att få er ur vägen?

Edmond (tänker noga efter) Nej.

Faria Då är saken klar. Ingen annan kan ha angivit er än Danglars och Fernand, troligtvis båda, och herr de Villefort såg er som ett hot mot sin ställning och offrade er. Är min utredning tillfredsställande?

Edmond Jag får se när jag en gång kommer ut, abbé. Är då Mercédes gift med Fernand vet jag att han är skyldig, och har Danglars övertagit min ställning vet jag att han är det också. Men herr de Villefort är skyldigast som använde sig av en falsk anonym anklagelse för att störta mig i olycka fastän han var en rättvisans tjänare.

Faria Du börjar lära dig världens gång, min gosse. Men du har mycket kvar ännu. Du ser här mina böcker och arbeten, men ingen lärdom i världen går upp mot mänsklig erfarenhet och kunskap om hur den mänskliga själen fungerar. För att kunna klara dig när du en gång kommer ut måste du kunna genomskåda folk och kunna förstå deras själar bara genom att blicka in i deras ögon. Det är detta jag måste undervisa dig i. Vi har mycket arbete framför oss, både med grävning och utbildning, medan det samtidigt kan tjäna som en välkommen terapi för oss, ty ingenting är mera skadligt för både kropp och själ än arbetslöshet. Så låt oss genast sätta i gång. Planeringen först. Inget företag kan lyckas utan noggrann planering, och planeringen är alltid mer än hela det genomförda arbetet. Du hade tur som plötsligt fick mig som objuden gäst, min stackars medfånge. Jag kan ge dig verktyget i din hand för fullkomlig upprättelse.

Edmond Först måste vi ut härifrån.

Faria Givetvis. Men där ute måste vi sedan förbli fria, och det är den friheten som jag är rätt man att kunna försäkra dig om. Jag kan ge den åt dig, ty själv kommer jag inte längre att behöva den.

Edmond Nu talar ni i gåtor.

Faria Jag har många överraskningar att bereda dig under vårt samarbete, kollega, och det ska bli mitt livs sista och största nöje att få leverera dem i tur och ordning med din utbildning och upplysning. Du anar inte vad som väntar dig, Edmond Dantès.

Edmond Prata inte, abbé, utan sätt i gång.

Faria Precis, min son. Vi har ingen tid att förlora, fastän vi har all tid i hela världen.

Edmond Ni kan ju börja med att berätta om ert eget liv. Jag har ännu inte fått veta något om er historia.

Faria Ju mindre sagt om den, desto bättre. Vare det nog sagt, att jag var en högt utbildad abbé och rådgivare åt många påvar och prinsar, furstar och konungar och slutligen åt Napoleon. Vi kom väl överens till en början, och han var helt införstådd med mitt egentliga politiska program, som från början till slut bara handlade om det av redan Dante drömda målet att förena hela Italien till ett rike, inklusive Sicilien, Sardinien och Korsika. Italien hälsade Napoleon som en befriare och en som äntligen kunde åta sig föreningsvärvet, men han föll för sina egna ambitioner och större europeiska idéer, och slutligen snubblade han i Polen. Det var den där Maria Walewska som fördunklade hans förstånd och berövade honom perspektivet. Hon fick honom att ta sig vatten över huvudet genom att ta sig an den polska frihetens sak mot Ryssland, och därmed fick han Ryssland till fiende och fick han för sig att han måste besegra hela Ryssland. Det var storhetsvansinnigt och politiskt dåraktigt. Jag varnade honom, och samtidigt behövde han pengar för företaget. När jag rådde emot det ville han ha mina resurser, vilket jag måste vägra honom, då ingen stat har råd med dåliga affärer, och han ville kasta sig ut på den sämsta tänkbara. Han stod i beråd att satsa allt vad han byggt upp på historiens mest

storhetsvansinniga och dåraktiga företag, som redan kostat en stormakt, Sverige, dess främste konung och dess stormaktsställning livet. När jag inte gav med mig blev han rasande.

Napoleon Men förstår ni inte, abbé! Hela Europas framtid står på spel! Det är dess frihet eller dess undergång! Får Ryssland sin vilja fram med Östeuropa betyder det århundraden av ofrihet, förtryck och efterblivenhet för inte bara hela Östeuropa! Jag ser min möjlighet att göra motsatsen, att för århundraden framåt kasta in Europa i svindlande kurs mot upplysthet, frihet, jämlikhet och broderskap utan tyrannier och utan byråkratiska kräftsvulster, och för det behöver jag era pengar! Bara ni har tillgång till de resurser som behövs! Ni får inte missa detta tillfälle, detta gyllene ögonblick, denna historiska chans till en kontinuerlig progressivitet utan like!

Faria (ung och grann) Det är just det, Sire, att ni är en spelare och mycket väl kan förlora, men politiken har inte råd med hasard, i synnerhet inte om den värnar om stabilitet och kontinuitet.

Napoleon Fattar ni inte, abbé! Det gäller pengar eller livet för Europa!

Faria Ni vill riskera hela Europa för Polens skull.

Napoleon Polen är nyckelpunkten!

Faria Jag måste leva upp till mitt ansvar för Spadaförmögenheten och kan inte tillåta att den spelas bort på hasard.

Napoleon Ni måste!

Faria Försök tvinga mig.

Napoleon Ni ger mig inget val. (*ringer. Två gendarmar kommer in.*) Arrestera den här mannen. Han vill inte betala sina skatter. (*Den unge Faria arresteras och föres bort.*)

Faria (den gamle) Så började det. Han trodde faktiskt han kunde övertala mig, och till en början var det bara vänlig övertalning, men han var envis och gav sig inte, och jag var lika principfast som Petri klippa. Han blev mer och mer desperat, till slut blev han tvungen att vända sig till andra plundringsmöjligheter, och för att hämnas på mig kastade han mig i fängelse för att, som han sade, jag inte ville samarbeta.

Napoleon(s röst) Om ni inte vill hjälpa mig med era pengar, abbé Faria, skall ni inte få hjälpa någon annan heller och allra minst er själv!

Faria Det blev en fängelseutförsbacke utan botten, som ständigt förde mig till djupare fängelser, tills jag inte längre visste var jag var. Strax före fälttåget 1812 hamnade jag här. Här vet man åtminstone var man är. Man vet att det är ändstationen, att det är den definitiva levande begravningen, att man är dödare för världen än om man vore död på riktigt, att ingen vet var man är och att man aldrig kommer levande ut. Det är den yttersta döden.

Edmond Vem var Spada?

Faria En romersk kardinal, som påven mördade för att komma över hans pengar, men kardinal Spada hade förutsett påvens avsikter och satt sina tillgångar i säkerhet, där de förblev i generationer, tills den siste medlemmen av släkten dog ut, även han en kardinal Spada, som gjorde sig till en far för mig, liksom jag nu gör dig till min son. Till mig lämnade han ingenting annat än dokument, men ett av dem, som synbarligen var blankt, visade sig vara skrivet med osynligt bläck, som kom fram vid uppvärmning, och som visade sig vara kardinalens verkliga testamente. Ingen hade kunnat lösa ut det före mig, och jag löste gåtan precis innan jag kom i onåd hos Napoleon, kastades i fängelse, och därmed aldrig kunde ta hand om skatten. Men du skall göra det när jag är borta.

Edmond Vi skall fly tillsammans, abbé.

Faria Det är för sent för min del. Jag står på tröskeln till döden. Mina anfall har oavbrutet förvärrats med åren och kommit allt tätare. När du ser mig få ett anfall skall du förstå att jag inte har långt kvar.

Edmond Vad då för anfall?

Faria Katalepsi. De började när jag kom i onåd. Det är jämförbart med epilepsi fast värre.

Edmond Ge inte upp, abbé. Nu när jag äntligen funnit en vän i mitt djupaste helvete vill jag inte förlora honom. Ni kom till mig mitt i mina desperataste självmordsförsök.

Faria Jag är glad att jag inte kom för sent.

Edmond Ni måste lära mig livet, abbé, hur man klarar sig mot ondskan där ute. Jag har aldrig förstått mig på den.

Faria Vi har redan lyckats genomskåda dina vederdelomän. Resten blir enkelt. Det är bara den första ondskan i ens liv som är svår att omedelbart begripa. Sedan känner man den alltför väl, när man blir medveten om hur den alltid flåsar en i nacken. Har man en gång råkat ut för den slipper man den aldrig, man blir skärpt för livet och måste ständigt skärpa sig mera i kampen emot den, och bara så kan man bemästra den. Hur rik du än blir efter min död, Edmond, min son, får du aldrig vila på dina lagrar.

Edmond Vi ska gräva oss ut, fader. Vad ni klarade på sex år, trots er katalepsi, kan vi tillsammans klara på ett år.

Faria Nej, min son, jag har en bättre idé. Jag fick den nu. Tack vare att jag fann dig innan det var för sent för oss båda, innan jag var död och innan du lyckats med ditt eventuella självmord, kan vi nu faktiskt båda bli befriade, jag genom döden och du genom mitt lik.

Edmond (tror han är tokig) Vad går det åt er, fader?

Faria När jag är död skall de komma och bära ut mig. Jag såg hur de bar ut den förra fången i din cell. De lägger honom i en linnesäck och bär ut honom. När jag är död skall de lägga mitt lik i en sådan säck, och när de sedan lämnar cellen för att förfriska sig och göra annat skall du ta min plats i säcken. Sålunda blir vi båda fria.

Edmond (inser planens möjligheter) Det skulle faktiskt kunna vara enda säkra vägen ut.

Faria Oroa dig inte för mig. Jag blir glad åt att äntligen få fara hädan, och jag skall sedan flyga fritt härifrån som en annan helig ande. Du hittar testamentet med en karta på baksidan som enda bokmärket i min Bibel. Pergamentet är impregnerat, det tål vatten, och vid uppvärmning vid eld kommer texten fram. Vi har lurat hela världen, Edmond Dantès. Kardinal Spada lurade påven, och jag lurade Napoleon, och jag ger dig ett vapen i hand att lura hela världen med. Använd det vapnet med klokhet och list, vaksamhet och försiktighet, ty pengar ensamt är inte makt, men länkade med kunskapens makt kan de komma till rätt användning och till godo. Kardinal Spada blev mördad, jag blev levande begravd, under tre hundra år har Spadas rikedomar gäckat världens makter medan dess förvaltare blivit offer för den, men du skall vända den trenden. Lita inte på någon, och blotta dig aldrig, utan var bara dig själv, och lita mera på din ensamhets sällskap än på något annat. Du har den inre säkerheten, och jag tror inte att något mer kan gå fel i ditt liv, just för att det gick så totalt fel från början men helt utan din egen förskyllan. Är man så totalt och unikt hederlig, så måste konfrontationen med ohederligheten bli så mycket värre och svårare, men du har klarat den och överlevt, och du skall triumfera. Det profeterar jag.

Edmond Abbé, jag skall dra i korståg mot hela världens orättvisa men i ert namn allenast, Edmond Dantès är död, men hämnaren på hans vedersakare skall bli desto effektivare och oförsonligare.

Faria Låt inte hämndbegäret fördunkla ditt omdöme. Glöm inte din kärlek. Glöm inte hur du älskade din Mercedes. Hon kan ju faktiskt ha förblivit dig trogen.

Edmond Det får vi se. Så som Fernand lägrade henne och ansatte henne tror jag knappast han har lämnat henne i fred, och om hon har fallit, abbé, för den som vållade hennes makes undergång, så kan jag inte skona henne i mina räfster.

Faria Ge henne en chans.

Edmond Naturligtvis. Men den Edmond Dantès som älskade henne är död. I hans ställe skall bara hans hämnare leva.

Faria Jag förstår hur fruktansvärd din vrede och harm måste vara, men tygla den för Guds skull. Låt den inte bli en passion, för då går du själv under i den.

Edmond (omfamnar honom) Ni måste komma med mig ut i friheten, fader. Ni måste stå vid min sida och hjälpa mig och undervisa mig. Jag lämnar er inte här, inte ens som död.

Faria Jag skall alltid vara med dig, Edmond Dantès, även som död. Min ande skall aldrig svika dig, ty du är den enda jag har, den enda som livet någonsin gav mig, till slut, som lön för mina lidanden, och jag släpper dig aldrig. Jag skall vara ditt samvete och hålla dig tillbaka när du går för långt.

Edmond Ni får inte lämna mig, fader.

Faria Jag skall inte lämna dig. Bara bevara mig i din själ, och jag skall alltid finnas kvar där för att hjälpa dig. *(dör)*

Edmond Nej! Lämna mig inte! Dröj kvar, du misshandlade profet, den klokaste människan i världen, mitt enda hopp i det yttersta mörkret, den enda som i min förnedring och levande död visade mig något ljus och en väg vidare, en stackars förpint gammal luffare och trashank och förnedrad präst, den mest illa behandlade människan i världen, i synnerhet i beaktande av hans kvaliteter! *(gråter hjärtslitande med gubbens kropp i sina armar. Sansar sig omsider...)*

Men jag måste följa hans instruktioner. Ligg kvar, du ädla själ, och ta igen dig efter ditt långa liv av orättvis tortyr. Jag ger dig frid med hjärtinnerligt tack för att du kom till mig innan det var för sent, om det dock tyvärr bara var för att dö ifrån mig. Men jag skall till punkt och pricka följa dina instruktioner i allt.

(lägger gubben till rätta i hans brits. Sätter sig bredvid att vaka under andakt, men bryter så upp.)

Jag hör dödgrävorna komma. Det är dags för hans äntliga befrielse, och jag följer dig troget, abbé Faria, så länge jag lever, ut till livet och till ljuset av din tidlösa vägvisning.

(kryper ut genom gången och drar igen stenen efter sig.)

Fångvaktarna kommer in.)

1 Vakna, gubbe! Mat!

2 Han rör inte på sig.

1 Är han död?

2 Det verkar så.

1 Vi måste säga till guvernören. Vänta här så går jag efter honom. *(avlägsnar sig)*

2 Det var bara en tidsfråga. Han har varit döende här i alla år. Vi trodde han dog för länge sen, när han fick sina ylande anfall och skrek så vi trodde hela slottet blivit besatt av onda andar. Men han dog aldrig. Ingen har levt här så länge som han. Jag har till och med svårt för att tro att han verkligen är död, men frid tycks han ha funnit.

(1 kommer med guvernören)

Guvernören Jag vägrar tro det.

1 Se själv.

Guvernören Otroligt! Han är faktiskt död! Jag trodde han skulle leva för evigt, så galen som han var.

2 Vad ska vi göra med hans böcker?

Guvernören Han behöver dem inte längre. Släng dem åt fanders innan nästa fånge kommer. Äntligen kan vi sanera cellen. Här är nästan tjugo års ohyra.

1 Ingen präst? Ingen ceremoni? Bara avstjälpning?

Guvernören Slep in honom i säcken, så får ni bära ut honom sedan. Han må ha varit präst och lärd och hur galen som helst medan han levde, men nu är han bara ett lik som alla andra döingar. Inget att göra. Bara att glömma. *(lämnar cellen)*

- 2 Vi väntar väl med att bära ut honom?
 1 Vi har väl ingen brådska. Någon måste ju fira hans gravöl.
 2 Precis. Kom så går vi. Vi kan behöva bedöva oss inför stanken och likbärningen.
 (De går ut.)

Edmond (kommer framkrypande igen efter en stund) Kvickt nu, Edmond. Detta kan vara ditt livs viktigaste manöver.

(Drar fram abbén ur säcken, kryper in i hålet med honom, lägger honom på britsen i sin cell, vilken man nu får se, kryper tillbaka och tar likets plats i säcken.

Fångvaktarna kommer tillbaka.)

- 1 Det är bra väder och vind nu. Det är ingen risk för att liket spolats upp på klipporna.
 2 Nej, den gode abbén valde rätt tidpunkt för sin avfärd. Strömmarna och vinden för honom rätt ut i havet.
 1 Ta tag då, så bär vi ut honom.
 2 Åhej!

(De bär ut honom.)

Scen 5. Ombord på ett skepp.

Kapten Så du är skeppsbruten?

Edmond Ja.

Kapten Ensam överlevande?

Edmond Ja.

Kapten Från vraket där borta?

Edmond Ja.

Kapten Försök inte inbilla mig något. Du har en mycket intressantare historia att berätta. Ditt långa hår, ditt vildvuxna skägg och dina bistra, härjade drag tyder på betydligt värre strapatser än bara ett skeppsbrott. Varifrån kommer du?

Edmond Marseille.

Kapten Är du säker?

Edmond Annars skulle jag inte påstå det så säkert.

Kapten Jag tror det. Men du har varit annanstans.

Edmond Jag är sjöman. Jag kan hela Medelhavet och talar alla dess språk, då jag seglat på alla rutter från Marseille.

Kapten Ja, jag har sett hur du ivrigt konverserat med våra italienska och spanska, katalanska och baskiska kamrater. Vet du vad vi är för några?

Edmond Jag kan gissa.

Kapten Vi kan inte ta dig med om vi inte kan lita på dig. Därför måste du berätta sanningen om dig själv. Vi kan inte riskera att få någon tullspion ombord.

Edmond Jag har suttit fjorton år inspärrad på slottet If.

Kapten (tankfull) Om inte ditt yttre bar så skriande vittne om saken skulle jag aldrig tro dig. Ingen har någonsin lyckats rymma från slottet If. Men du har tydligen lyckats. Det är otroligt, men jag tror dig. Vet du varför? Därför att alla andra möjligheter är uteslutna. Hade du verkligen kommit från vraket där hade du antingen gått under med dina kamrater eller haft några andra överlevande kamrater med dig. Man överlever aldrig ett skeppsbrott ensam. Ingen tror en ensam överlevande från ett skeppsbrott, för det finns inga. Ej heller kan du vara någon spion eller utsänd, för du ser alldeles för ruskig ut. Du ser precis ut som om du suttit inspärrad på vatten och bröd i fjorton år. Hur gammal är du?

Edmond Trettiofire.

Kapten Du ser ut som fyrtiofire. Det blir kanske bättre när du klippt dig och rakat dig och blivit ren, men nu ser du för djävlig ut. Nå, säg mig nu vad du tror om oss.

Edmond Jag tror ni är vanliga smugglare.

Kapten Inte pirater?

Edmond Bara i nödfall.

Kapten Rätt gissat. Och så rätt hade du bara kunnat gissa om du haft erfarenhet av dessa vattens sjöfart. Jag tror att du talar sanning, att du verkligen är sjöman och suttit av fjorton år. Jag får höra din historia senare. Hur högt kom du i graderna?

Edmond Jag skulle precis bli kapten när jag arresterades för misstänkt delaktighet i en politisk komplott.

Kapten Fjorton år sedan. Hade det med Napoleons återkomst från Elba att göra?

Edmond Ja. Så han kom tillbaka från Elba?

Kapten Det vet du inte? Jo, han kom tillbaka, drog hela Europa in i krig igen och förlorade kapitalt alltsammans igen. Han gick under i hejdundrande buller och brak. Sedan dess har vi haft fred, och Napoleon ruttnade ihjäl på en avlägsen ö långt ute i Atlanten. Ingen har saknat honom mera. Ingen har någonsin vållat så många människors död och olycka som han. Var du för honom?

Edmond Nej, jag blev indragen mot min vilja. Jag blev anlita som budbärare och ertappades med komprometterande brev.

Kapten Typiskt tyranner. Budbärarna straffas för de nyheter de tvingas förmedla. Så du var på väg att bli kapten? Vid nitton års ålder?

Edmond Ja.

Kapten För vilken redare?

Edmond Huset Morrel i Marseille.

Kapten Ett hederligt handelshus. Det kursade efter Napoleons återkomst och fall.

Edmond Det gör mig ont att höra. Lever herr Morrel ännu?

Kapten Jag vet inte. Om han gör det lever han i misär. Vi sitter alla i samma båt, vi som kommit på det etablerade livets avigsida. Ingen av oss blev smugglare frivilligt. Ingen av oss har ägnat oss åt piratverksamhet och mord av egen vilja. Vi tvingades till vår farliga yrkesverksamhet av omständigheterna, av olyckor vi inte bad om, av familjekatastrofer, ibland naturkatastrofer, kort sagt, allt möjligt som vi inte förtjänade, och du verkar vara av samma sort, så du kan nog passa in här. Vi tar dig på prov som extra styrman och lots, så får vi se vad du duger till. Begår du inga misstag får du full lön med oss andra.

Edmond Om det är något jag aldrig begått något misstag i så är det navigering och sjömanskap.

Kapten Du kan dock behöva uppfriska dina gamla kunskaper efter fjorton år bakom galler. Ta det lugnt i början. Vad heter du?

Edmond Kalla mig Jona. Jag plockades ju upp ur havet.

Kapten Och jag tror inte vi skall behöva slänga i dig igen. Börja med att klippa och raka dig. Sedan kan du börja arbeta.

Edmond Tack, kapten.

Kapten Jag tror vi med tiden får anledning att tacka dig. Det är inte varje dag vi fiskar upp en ny olycksbroder. Vad har du för planer?

Edmond Hämnd.

Kapten Vet du vem du skall hämnas på?

Edmond Ja.

Kapten Om det är enskilda personer kan du lyckas. Om det är hela samhället, så glöm det.

Edmond Det är enskilda personer.

Kapten Kanske vi kan hjälpa dig?

Edmond Jag tror inte det.

Kapten Vad är det för personer?

Edmond En högt uppsatt jurist, en ledande affärsman och mannen som stal min hustru.

Kapten Det fattas bara att den siste är militär, så blir det i alla fall hela samhället. Lycka till, broder. Du kommer att behöva det.

Edmond Tack. Vart är ni på väg?

Kapten Livorno. Vi tänkte ankra vid ön Monte Christo på vägen dit för att se om vår last.

Edmond Monte Christo?

Kapten Ja. Känner du ön?

Edmond Jag känner den väl, men jag har aldrig ankrat där.

Kapten Det bor ingen där.

Edmond Jag vet. Det kan bli ett intressant besök i alla fall.

Kapten Det är bara smugglare som ankrar där. Vi stannar några dagar tills vi fått lasten i ordning, så far vi in till Livorno.

Edmond Det passar bra.

Kapten Du får gärna vara kvar efter Livorno. Vi behöver goda sjömän som kan hjälpa oss länsa undan för rättvisan.

Edmond Vi får se efter Monte Christo.

Kapten Som du vill. Var vår gäst. (*lägger armen om honom och för honom vidare för att visa honom fartyget och dess detaljer.*)

Paus.

Akt III scen 1. En hamnkrog i Marseille.

Sjöman 1 Vem är främligen?

2 Han måste vara en gammal marseillare som inte varit här på femton år, så lite som han vet, medan han dock vet allt från förr i tiden, som om han tappat minnet emellan.

1 Vad heter han?

2 Han kallar sig Jona och är ganska hemlighetsfull, som om han hade något att dölja.

1 Han har nog bara kommit på avvägar och har mycket att ta igen.

2 Det är mycket möjligt.

1 Men han är en förträfflig sjöman. Kapten Vampa har bara berömt honom.

2 Det är ovanligt för kapten Vampa. Då måste han vara exceptionell.

1 Det sägs att han fiskats upp som skeppsbruten.

2 Då har han mycket att berätta.

1 Här är han nu.

Edmond (*kommer in, välklippt och rakad men skygg och försynt, går direkt fram till bardisken och bartendern,*) Något nytt?

Bartendern Här händer aldrig något. Men folk ställer frågor om er. Vem är ni som ställer sådana frågor?

Edmond Ju mindre sagt om mig, desto bättre. Nöj er med att jag är gammal marseillare som varit borta i tjugo år.

Bartendern Men ni väcker uppmärksamhet genom er frikostighet. Ni skänker fiskare en hel båt bara för att de gett er upplysningar och låter hyresgäster bo gratis i ett hus som ni köpt. Hur kan en så enkel sjöman som ni vara så rik? Det är vad folk undrar.

Edmond Låt dem undra. Jag är snart härifrån. Jag vill bara träffa herr Morrel, så är jag färdig här. Så den förre prokuratorn herr Gerard de Villefort är nu i Paris som kunglig prokurator?

Bartendern Det var länge sen. Han har arbetat sig upp den långa vägen och är nu med rätta respekterad som en av nationens ledande jurister.

Edmond Och Danglars är rikast i Marseilles?
Bartendern En framgångsrik affärsman, som de flesta har skulder hos.
Edmond Och paret Mercédes och Fernand Mondego är etablerade i Paris?
Bartendern Ja, de hör till den högsta societeten där, liksom Villeforts. Fernand heter inte Mondego längre. Han köpte sig en grevetitel och heter de Morcerf, efter att han gjorde sin lycka i Grekland med sina militära insatser.
Edmond Intressant.
Bartendern Men ingen av dem har varit i Marseille på årtal. Hur känner ni dem?
Edmond Det har jag inte sagt att jag gör. Men herr Morrel hade väl en son?
Bartendern Ja, Maximilien Morrel. Han är ung ännu.
Edmond Jag har aldrig träffat honom men skulle gärna vilja göra det. Vet ni om det är möjligt?
Bartendern Det kan säkert hans far svara på. Jag har fått tag på hans adress, men han lever i sträng avskildhet och vill träffa så få som möjligt. Han har blivit allergisk mot mänskligheten.
Edmond Jag lovar att besvara honom så litet som möjligt.
Bartendern Jag hoppas det. (*ger honom adressen, Edmond tar emot den, läser den, sveper sitt glas och går.*)
Sjöman 1 Har du fått veta vem han är?
Bartendern Ingen känner honom, men han tycks känna många som förekom här för femton år sen. Jag tror inte vi får se honom här mera.
1 Jag hoppas vi får veta något om honom.
Bartendern Räkna inte med det. (*sköter sina åligganden*)

Scen 2. Det öde Dantèsiska hemmet,
allt i förfall och ruiner, ungefär som i Edmonds tidigare cell.

Edmond Så är jag då hemma igen, i ruinerna av det som en gång var mitt hem, där min far tilläts dö den förfärligaste död av sorg och klagan över den orättvisa som utan mening eller skäl berövade mig mitt liv. Jag skall hämnas dig, far, och vår olycka, om det så ska bli det enda jag har att göra under hela mitt liv.
Gamle Dantès (visar sig som vålnad) Ja, gör det, min son. Skona ingen. Ju grymmare din hämnd blir, desto bättre, desto rättvisare, ty ingen grymhet är rättvis nog när det gäller en rättfärdig vedergällning, ty Fernand Morcerf, baron Danglars och domare Villefort handlade överlagt i förstörelsen av ditt och mitt, din hustrus och din arbetsgivares liv. Om så hela militäretablissemanget ställer upp för Fernand och försvarar honom blir det din plikt att hämnas på hela militäretablissemanget för dess medbrottslighet i Fernands nidingsdåd, och det samma gäller affärsvärlden för Danglars och hela rättsväsendet och samhället för Villefort. Om samhället stöder dem med militär, samhällsordning och rättsväsen är det din plikt att vräka dem alla över ända, ty de är fördärvliga, korrumperade och förbannade.
Abbé Faria (visar sig även) Icke så, min son. Jag varnade dig för att låta passionen ta över ditt förnuft. Straffa dem men utan att riskera ditt omdöme eller din själ. Gör vad som är rätt, och i ditt fall har du rätt att ta rättvisan i egna händer, men gå inte för långt. Var kall i din planering och akta dig för att bli het.
Edmond Ni har båda rätt, och jag skall verka i det tysta och inte ta ett steg utan att jag vet vad jag gör. Ni skall båda stå mig bi hela vägen, på det att ingen ytterligare orättvisa må ske, men så att ändå rättvisa skipas fullt ut. Jag skall icke skona någon av de tre skyldiga, men jag skall noga akta mig för att låta någon oskyldig drabbas av den olycka de själva samlat över sina huvuden. Far, låt mina tårar över din förtvivlans olyckliga död vattna och släcka min lågande vrede, och låt min fromhet till ditt minne, abbé Faria, ständigt hålla mig tillbaka att jag aldrig må gå för långt,

hur frestande det än må bli. Ni skall bli mina enda vänner i mitt heliga värv för att nå full rättvisa genom full vedergällning. (*drar sig tillbaka*)

Scen 3. Bjudningen i Auteuil.

Gästerna i sina finaste utstyrselar på praktvillans sagolika terrass.

Danglars Vem är denne greve av Monte Christo egentligen?
Villefort Det är det alla undrar. Alla känner honom, men ingen vet vem han är.
Albert Det är enkelt. Han räddade mitt liv. Han är en hjälte och filantrop. Han hade inte behövt rycka in för att hjälpa mig ur en knipa jag själv i mitt oförstånd gjort mig skyldig till, men han satsade allt och gjorde allt för mig.
Mercédes Det var så han kom till Paris. Albert betraktar honom som sin närmaste vän och nästan mera som en far än sin egen far.
Villefort Men ni har inte träffat honom ännu, madame?
Mercédes Nej. Det är ju först nu han flyttar hit. Han har aldrig varit i Paris tidigare.
Danglars Så det var er son som fick honom hit?
Albert Ja, jag lyckades locka honom till Paris, och han hade ändå tänkt slå sig ner här för en tid, varför han passade på att köpa sig en villa.
Villefort Bara så där? En villa kostar mycket pengar.
Albert Han är stormrik och har obegränsade resurser.
Danglars Det verkar faktiskt så. Han har obegränsad kredit, och när jag försökt nosa reda på vad han egentligen har i bakfickan i form av bakgrund, papper, familjeärv, egendomar och anor har jag inte funnit något annat än den solidaste solvens och det besynnerliga ägandet av en värdelös ö i Medelhavet.
Villefort Monte Christo?
Danglars Ja, så heter ön. En värdelös klippa. Ingen kan bo där.
Villefort Den tillhör väl Toscana?
Danglars Ja, den tillhör Elba.
Villefort Har den alltid varit i familjens ägo?
Danglars Nej, det är det mest besynnerliga av allt. Han har köpt den.
Villefort Han har således ingen familj?
Danglars Jag har inte lyckats spåra någon bakgrund alls hos honom. Enligt somliga kommer han från Malta, enligt andra från Korsika eller Sicilien, och det som alla allra minst vet någonting om är varifrån han fått sina oerhörda rikedomar.
Villefort Och varför har han köpt just detta huset?
Danglars Det var till salu och hade stått obebott i tjugo år. Hade det fått stå tomt i några år till hade det börjat förfalla. Han tyckte väl det behövde göras något åt. Jag kan inte hitta någon annan anledning, plus att han behövde någonstans att bo och hade råd att rusta upp det. Är det något särskilt med huset, som ni vet?
Villefort Det tillhörde min första hustrus familj. Jag är alltför välbekant med det.
Danglars Såå. Intressant.
Albert Här kommer greven! Äntligen får du se honom, mamma!
(Greven av Monte Christo gör entré.)
Greven Här står alla mina förnämaste gäster. Jag hoppas ni funnit förplägnaden till belåtenhet.
Danglars Jag måste säga, herr greve, att jag tror att vi alla är överväldigade av hur ni imponerat på oss med er gästfrihet, generositet och prakt. Ni har gjort ett underverk av ett gammalt spökhus och dess mer än förfallna trädgård.
Greven Ja, jag hörde att det hade spökat här. Därför fascinerades jag av huset.
Villefort Vi står alla i tacksamhetsskuld till er, verkar det, vi som är här i kväll, min fru för att ni räddade hennes liv när baronens hästar skenade iväg med henne,

familjen Morcerf för att ni räddade livet på unge Albert, och baron Danglars för att ni anlitat honom som bankir att öppna konto hos.

Greven Jag behövde en pålitlig bank. Men var är general Morcerf? Har jag missat honom?

Mercédes Herr greve, han är upptagen med sina kolleger som han kan prata krig och hästar med.

Greven Ni måste vara unge Alberts moder, så som han liknar er.

Mercédes Ja, han har fått mera av mig än av sin far.

Albert Det känns som om jag aldrig egentligen haft någon riktig far, då min riktige far aldrig brydde sig om mig.

Mercédes Albert!

Albert Förlåt mig, mor, men så är det. Jag kan inte förstå mig som min far, och greven är den första människa i mitt liv jag mött som visat mig något av vad jag alltid saknat hos min far.

Mercédes Jag måste få tala med er privat, herr greve.

Greven Om det gäller er son står jag helt till ert förfogande. Han har mer eller mindre gjort mig till sin gudfar.

Baronessan Danglars Lägg du beslag på greven helt och hållet, Mercédes, tills din man kommer tillbaka, om han gör det. Du kan behöva någon bättre vän än honom.

Mercédes (skiljer sig från mängden, och greven följer med henne) Ni anar inte hur omedelbart min son blivit er mera tillgiven än vad han någonsin var sin egen far.

Greven Hans far förblir hans far. Har han ingenting gemensamt med honom?

Mercédes Fernand är militär ut i fingerspetsarna. Militärkarriären omvandlade honom från temperamentsfull och levande fiskare till en perfektionistisk krigsmaskin helt underordnad disciplinen. Jag känner inte längre min man, om jag någonsin känt honom.

Greven Det måste ni ha gjort, då han är far till er son.

Mercédes Nej, Edmond Dantès, ni är hans far.

Greven (hämtar sig) Ni förväxlar mig med en annan.

Mercédes Jag kände igen er så fort jag såg er. Aldrig anade jag att det var ni. Men så förändrad. Vi har båda hela romaner av historier att berätta för varandra.

Greven (fattar sig med möda) Låt oss inte glömma vem vi är, fru generalska, hur mycket jag än må påminna er om någon som ni tydligen hållit mycket kär.

Mercédes Nåväl, Edmond, låt oss förstå oss, låt oss hålla de masker livet tvingat på oss, så att vi slipper tappa fattningen för att vi återfinner varandra tjugo år för sent, och så att vi ändå kan dryfta saken utan att komma i affekt av chocken.

Greven Vem var denna Edmond Dantès? Vad hände med honom?

Mercédes Det vet ni, herr greve, bättre än jag. För att göra en lång historia kort, jag väntade så länge jag kunde på honom, men när jag fött mitt barn med honom och förlorat hans far som stöd kunde jag inte ensam hålla en ställning som ensamstående moder utan utkomst. Fernand lovade ta hand om min son som sin egen och ge mig en ställning och trodde sig kunna göra det genom en lockande karriär i det militära. Han lyckades, men jag har aldrig tillhört honom. Han gifte sig med mig bara för att genast bedra mig med karriären och den militära fåfängan. Låt mig nu få veta vad som hände med min man. Bara ni kan veta det, herr greve.

Greven (behärskar sig) När jag kom till Frankrike hade jag en del med en redare att göra i Marseille, en viss Morrel, som kommit på obestånd. Han berättade för mig om familjen Dantès, om den lyckliga förlovningsmiddagen som avbröts genom en falsk angivelse, som förstörde Edmond Dantès liv, som sattes på livstids fängelse i det rymningssäkra slottet If utanför Marseille...

Mercédes If! Det förfärligaste fångelset i Frankrike! Där bara de farligaste samhällsfienderna hållits inspärrade!

Greven Ja, generalska, han satt fjorton år inspärrad på slottet If utan någon möjlighet till kontakt med någon utanför fängelset, men en gammal abbé, som var hans medfånge, lyckades få kontakt med honom och ge honom medel till att ta sig ut därifrån och starta ett nytt liv. Och vad mer: han gav honom tillgång till en betydande förmögenhet.

Mercédes Och vad trodde han under dessa fjorton år om den fru som tvingats svika honom?

Greven Han visste inte vad han skulle tro och kunde inte tänka för mycket därpå då oron kunde driva honom vansinnig. Ni menar att hon alltid var honom trogen?

Mercédes Vad är en militär narr mot fadern till min ende son?

Greven Ni menar att han faktiskt var er sons fader?

Mercédes Ni är ju människokännare, herr greve, då ni aldrig annars hade kommit så här långt. Studera Albert närmare, och ni kommer småningom att i vissa drag finna spegelbilder av er.

Greven Jag tyckte mig från början finna vissa affinitetsdrag men vågade inte tro på möjligheten av något reellt släktskap, då jag från början visste att ni i tjugo år varit gift med en annan man.

Mercédes Och varför har ni kommit hit? Varför har ni sökt upp er egen tragedi? Hade det inte varit bättre att starta ert nya liv bland andra människor?

Greven Jag måste göra upp med mitt förflutna först.

Mercédes Det var det jag fruktade. Ni är ute efter hämnd.

Greven Jag besvär er att tiga om era misstankar. Edmond Dantés är död och begravnen, fru generalska. Både er make, baron Danglars och herr de Villefort lever i förvisning därom. Han är död på pappret och för samhället. Jag har själv sett rullorna. Han omkom i ett flyktförsök från slottet If, när han tog en död kamrats plats i dennes liksäck och slungades ut för klipporna i havet med en kanonkula fastbunden vid fötterna för att ofelbart gå till botten och stanna där. Flyktförsöket uppdagades när den verkligt döde hittades i flyktingens säng i hans cell. De hade lyckats gräva en egen gång mellan cellerna. Chanserna att han skulle ha överlevt fallet från klipporna med en sådan vikt ner i havet var noll.

Mercédes Och likväl står han här framför mig lika levande som för tjugo år sedan men med en fruktansvärt eldhärjad och oigenkännlig själ.

Greven Det är en annan man, Mercédes. Glöm Edmond. Jag är hans hämnare.

Mercédes Vad tänker du göra?

Greven Har jag inte rätt till en så gruvlig hämnd som möjligt?

Mercédes I stället för kärlekens passion är du besatt av hämndens passion. Hämnden är olustig. Du kommer att ångra dig efteråt, när allt är för sent, och du då finner det omöjligt att återfinna kärleken, som du låtit ersättas av blind psykopatisk hämndtörst, som tagit död på det sista av kärleken du hade kvar.

Greven Vi måste vara realistiska. Du har en ansedd ställning som generalska, och Fernands sociala status är oantastlig. Han har gett dig ett gott och skyddat liv med en förmögenhet. Jag kan inte och vill inte rubba dina cirklar, då det sista jag vill är att göra dig eller din son något ont. Fernand är min men bara Fernand. Hans familj vill jag skydda och bevara, och det är för sent för oss, Mercédes. Vår förlovning bröts för totalt och för chockartat för att den någonsin skall kunna helas. Edmond är död. Han mördades av ödet, och inte ens jag kan väcka honom till liv igen. Det enda jag kan göra är att ge honom rättvisa.

Mercédes Jag misstänkte alltid Danglars mera än Fernand.

Greven Danglars skrev angivelsen, men Fernand gjorde bruk av den. Jag har talat med ett ögonvittne som var där och såg det.

Mercédes Vem var det?

Greven Caderousse, skraddaren, full men närvarande.

Mercédes Men varför slottet If?

Greven Villefort.

Mercédes Säg inte mer. Jag kan gissa mig fram. Men varför?

Greven Jag hade brev med mig från Elba från Napoleon till en viss Noirtier de Villefort, vår Villeforts far, strax före Napoleons återkomst från Elba, som tydligen hotade vår Villeforts ställning i så hög grad att han såg det nödvändigt att undanröja mig, men det var onödigt, ty jag visste ingenting. Han hade ingenting att frukta av mig då men desto mera nu, utan att han vet om det.

Mercédes Så det är dessa tre du är ute efter.

Greven När den jordiska rättvisan blir orättvis måste offren ta lagen i egna händer, ty de har inget val. Jag ser det som min plikt. Det öde de gav mig utan rätt måste jag se till att hinna upp dem till sist. De förstörde mitt liv, *Mercédes*, och stal mina bästa fjorton år ifrån mig. De avbröt oss mitt i vår förlovningsmiddag. Kunde du någonsin förlåta dem det?

Mercédes Jag anklagade samhället och staten. Jag såg aldrig några enskilda personer som medvetet skyldiga till ditt fall. Nu förstår jag allt. Nej, herr greve, vad de har gjort kan aldrig förlåtas. Ni är i er fulla rätt som hämnare, men jag beklagar er otacksamma uppgift, och ni hade varit lyckligare om ni aldrig kommit tillbaka.

Greven Fastän vårt äktenskap fullbordades, *Mercédes*, blev vi aldrig gifta. Ett avbrutet bröllop är aldrig acceptabelt. Det måste genomföras. Jag var tvungen att återfinna den fru som hade berövats mig och ta reda på om hon klarat sig. Nu vet jag att hon klarat sig, att hon lever förhållandevis lyckligt och tryggt med en älskad son, och jag är nöjd och kan lämna dem i fred. Men jag kan inte lämna förbrytaren mot hennes man i fred.

Mercédes Nej, det kan du inte. (*samlar sig ett ögonblick*) Tack för att ni gav mig detta samtal, herr greve. Jag tror vi kan åter ägna oss åt sällskapet nu.

Greven Jag hoppas jag inte gjort er upprörd.

Mercédes Naturligtvis, herr greve, kan ni lita fullt och fast på, att allt ni delgivit mig stannar inlåst i mitt hjärta.

Greven Er man Edmond Dantés hade varit stolt över att en gång nästan ha vunnit för sig en så begåvad hustru.

Mercédes Han förblir död och begraven, herr greve. Endast vi två vet vem han en gång var. (*låter sig ledsagas tillbaka till sällskapet*)

Fernand (*grann och stilig som general, väntar bland gästerna*) Du undanhåller vår värd alla hans gäster, kära hustru, med att helt lägga beslag på honom alldeles själv.

Mercédes Förlåt mig, *Fernand*, det ska inte hända igen, men självklart hade jag rätt till en privat audiens med honom eftersom han räddat livet på vår son.

Greven Jag gjorde bara min plikt, och livsfaran var inte värre än en vanlig kidnappning av simpla banditer.

Fernand Luigi Vampa var inte vilken bandit som helst. Naturligtvis står vi i tacksamhetsskuld till er för resten av våra liv, herr greve, vilket det är ett nöje för oss att få göra, så gott intryck som ni gör med er generositet, er goda smak och ert goda exempel.

Greven Tack, herr general, och ursäkta att jag lagt beslag på er hustru under en så lång stund, men ni stod inte att finna, och hon var ensam.

Fernand Jag fann några yrkesbröder bland era andra illustra gäster här. Vi måste prata gamla krigsminnen från Grekland. Ni lär ha en grekisk prinsessa i släptåg någonstans. Är hon inte här?

Greven Nej, hon är inte här, då hon är skygg och tillbakadragen och ej finner sig ha mycket gemensamt med fransmän.

Fernand Hon lär vara mycket vacker, dock, har jag hört från folk som sett henne med er på operan.

Greven Ja, hon är mycket vacker men mycket sårbar, varför min roll i hennes liv enbart är som hennes beskyddare.

Mercédes Vi hoppas vi får träffa henne en annan gång.

Greven Tvivels utan.

Danglars Kom nu, herr greve. Jag måste få prata mera affärer med er. Ni kan inte bara ägna er åt den där generalsfamiljen hela kvällen. Ni har ju andra gäster också. Det är inte bara deras son ni räddat livet på utan också min dotter.

Villefort Och min hustru.

Greven (öppenhjärtligt) Jag tillhör er alla och står till ert förfogande.

Danglars Vi hoppas verkligen att Parissocieteten länge skall få njuta av er exotiska närvaro i dess mitt.

Greven Så länge ni vill, och så länge jag har angelägenheter här att ombesörja.

Mercédes Kom, Fernand och Albert. Vi har tagit för mycket av grevens tid, som också måste få ägna sig åt sina andra gäster.

Fernand Bra, *Mercédes*. Jag bryter gärna upp tidigt, då jag skall tidigt upp i morgon. Jag är färdig här.

Albert Ni kommer väl och hälsar på oss, herr greve?

Greven När ni vill, Albert, bara det passar er moder och hennes man.

Albert För henne passar det alltid som för mig.

Fernand Och så mycket som jag är borta är jag bara glad om en så intressant kavaljer som ni, herr greve, i någon mån kunde ersätta mina brister i hemmet. En militär är ju dess värre mera gift med sin armé än med någon annan.

Mercédes Herr greven var väl aldrig militär själv?

Greven Nej.

Danglars Vad var ni egentligen innan ni kom till Europa?

Greven Det tar vi en annan gång, baron *Danglars*. Nu måste jag få ägna mig åt mina andra gäster. (*går vidare.*)

Villefort En gåtfull man. Min instinkt säger mig att det finns mera under ytan av en sådan man än vad den fulländade ytan låter påskina.

Madame Villefort Är du rädd för honom?

Villefort Inte alls. Jag undrar bara vad han gör här egentligen. (*går vidare. Morcerfs bryter under tiden upp, medan Danglars och hans hustru minglar förnöjt och trios i smöret.*)

Cavalcanti Vad var det egentligen med det här huset som fick er att besluta er för att köpa det?

Greven Som jag nyss sade till några andra av mina gäster här, att det gick rykten om det, som var alltför bestickande för att man inte skulle fastna för frestelsen att gå till botten med dem.

Danglars Ni menar spökerierna?

Greven Precis.

Danglars Nå, fann ni några spöken?

Greven Naturligtvis inte, men jag fann något annat högst märkvärdigt, som kan ha utgjort grunden för de otäcka spökeriryktena. När min trädgårdsmästare ställde trädgården i ordning fann han där borta, just vid buskarna och kastanjen, ett ganska sönderrostat men ändå alldeles intakt skrin, som tydligen någon begravt i någon avsikt.

Cavalcanti Vem gräver ner skrin i en trädgård om inte för att gömma antingen skatter eller hemligheter?

Greven Precis. (*höjer rösten för att Villefort och fru Danglars säkert skall höra*) Men hemligheten som uppdagades i och med detta skrin var av ett högst sällsamt slag.

Danglars Nu håller ni oss i spänning. Vad innehöll då skrinet?

Greven Resterna av ett spädbarnslik, som tvivels utan hade begravts levande. (*Alla förfasar sig, häpna chockerade utrop, ack och on, somliga damer blir tydligt chockade, baronessan Danglars har svårt för att dölja sin sinnesrörelse, ser Villefort, söker sig till honom*)

Fru Danglars Har han upptäckt oss?

Villefort Nej, det är värre än så.
Fru Danglars Vad då?
Villefort Han hotar oss.
Fru Danglars Varför?
Villefort Vi måste träffas, Hermione. Här ligger en hund begraven. *(skiljer sig från henne och blandar sig i hopen. Ett musikkapell spelar upp, och festen fortsätter som om ingenting hänt.*

Scen 4.

Haydée Så du träffade din blivande hustru idag?
Greven Haydée, jag är ute på djupt vatten, och för första gången sedan jag blev fri känner jag mig osäker.
Haydée Kvinnor är sådana. Ingen man går säker för dem.
Greven Det var inte som du tror. För första gången tvivlar jag på att vad jag gör verkligen är rätt. Mercedes kände genast igen mig, men hon kände inte igen min själ. Jag tror hon kommer att förakta mig för min hämndtörst, och det gör mig tveksam.
Haydée Hon är generalskan de Morcerf.
Greven Ja, det är hon. Hon kan aldrig bli min, hur mycket hennes son än må vara min egen.
Haydée Vet fadern om det?
Greven Enligt Mercedes accepterade han henne på villkor att han aldrig skulle bry sig om att hennes son inte var hans son.
Haydée Han vet alltså att han inte är sin sons far. Är han då impotent?
Greven Han lever helt för sin framgångsrika militärkarriär.
Haydée Ja, det är det enda han har. För övrigt är han tom inuti. Han lever under den konstanta vetskapen att hans hustrus son är sonen till den bästa vän han en gång förrådde, och han kommer aldrig att komma över det, allra minst omedvetet, hur mycket han än må förtränga det medvetet.
Greven Jag vet inte vart jag är på väg, Haydée. För första gången är jag tveksam. Mercedes har visat för mig avgrunden inom mig själv, som jag ej själv kan behärska. Jag har blivit rädd för mig själv och min okontrollerbara hämndtörst, som rasar som värre än något vilddjur.
Haydée Det är din rätt, Edmond, och din skyldighet.
Greven Vad menar du?
Haydée Jag har sett general de Morcerf på operan.
Greven Känner du honom?
Haydée Ja, jag kände igen honom.
Greven Har ni träffats förut? I Grekland?
Haydée Ja, vi har träffats förut i Grekland.
Greven Vet du något om honom som jag bör veta?
Haydée Jag vet allt om honom som du bör veta.
Greven Berätta.
Haydée Det var denne framgångsrike general de Morcerf som en gång ställde sig in hos min far under förespegling av att han skulle hjälpa honom komma till sin rätt mot turkarna. Min far älskade honom och gav honom allt sitt förtroende. Han litade blint på alla européer och trodde inte att någon kunde svika honom, i motsats till turkarna, där alla undantagslöst var grymma förrådare och skurkar. Men Fernand de Morcerf var en mer slugt beräknande skurk än någon turk. När han sett sin möjlighet att kunna rå om min fars alla tillgångar och förmögenhet, förrådde han honom åt turkarna.
Greven *(häpen)* Är det sant?

Haydée Det är fullkomligt sant. Jag har vittnen. Jag har bara levt för att få återfinna denne den gemenaste förrädare världen känner för att kunna bringa honom min hämnd. Bara därför anförtrorde jag mig åt dig, min sjörövärgreve. Jag såg dig som ett passande verktyg, då du var ute i samma ärenden som jag och besjälad av samma outsläckliga hämndtörst. Jag såg att du hade blicken riktad mot Frankrike, och det var i Frankrike min faders förrädare frodades som rik general. Men varenda centime han äger har han stulit från min far, en fullständigt oegennyttig frihetskämpe för Greklands självständighet.

Greven Detta var sannerligen en ödets uppenbarelse. Jag undrade alltid varför du så slaviskt hängde fast vid mig och lät dig bli fullkomligt beroende av mig under uppoffring av hela ditt liv i Grekland. Nu förstår jag dig bättre.

Haydée Tro inte att jag inte älskar dig, min ädle banditgreve. Jag är ingen opportunist. Det var ödet som förenade oss och kastade oss in på en gemensam väg. Och just nu när du sviktar, för ditt mötes skull med din gamla flamma, vilket är helt naturligt, faller det sig äntligen naturligt för mig att avslöja mina verkliga motiv. Hämnden är vår heliga plikt, Edmond. Vi får inte svika den. Ödet har givit oss medel till den i vår makt, och vi kan inte avvisa dess övertydliga fingervisning. Vi måste vara konsekventa. Vi måste dra skurken inför rätta, och det är helt och hållet hans eget fel att han inte har några utsikter alls att undkomma fällan av hans egen brottslighet.

Greven Haydée, du ger mig tillbaka mitt initiativ. Du har rätt. Vi får inte skona honom, hur mycket äkta make han än må vara till den som jag älskat högst i världen.

Haydée Du var alltid trogen henne. Det är hon som svikit dig, Edmond.

Greven Nej, hon förblev mig trogen, ty det var av trohet till sin son, som var min son, som hon tvingades till äktenskap. Och märk väl, Haydée, hon hade ingen aning ända fram till idag om att det var Fernand som förrådde mig tillsammans med baron Danglars.

Haydée Men nu vet hon det. Hon kan inte klandra dig vad du än gör mot hennes man. Har hon någon heder i kroppen lämnar hon honom.

Greven Jag tror det är just vad hon tänker göra.

Haydée I så fall skall jag högakta henne, inte bara för att hon varit din älskade, utan även för att hon är kvinna.

Greven Och moder.

Haydée Ja, min vackre sargade greve, mest av allt för att hon är moder till din son. *(omfamnar honom, och de finner varandra och lägger sig till rätta.)*

Scen 5. Hos general de Morcerf.

Mercédes Varje tidning är full av det, Fernand.

Fernand Jag förstår inte hennes motivation. Jag gjorde aldrig henne något ont.

Mercédes Det är hennes far det gäller, Fernand. Är historien riktig?

Fernand Naturligtvis är hon partisk och överdriver. Jag tjänade hennes far obrottsligt och oförvitligt. Jag gjorde allt för honom. Det var inte mitt fel att han blev mördad. Det har hon fått om bakfoten.

Mercédes Du måste försvara dig, om du är oskyldig. Är du oskyldig?

Fernand Jag är oskyldig till hennes faders död.

Mercédes Är du också oskyldig till att ha tagit hand om hans tillgångar?

Fernand Någon måste göra det, Mercédes. Bara jag kunde göra det.

Mercédes Då är du vanärad, och med dig hela franska armén, om du inte kan försvara dig.

Fernand Det ligger något annat bakom. Den här häxan har något dolt motiv till att kräva min undergång. Och bakom henne står greven av Monte Christo. Det var han som förde henne till Paris.

Mercédes Han kände inte till denna historia när han tog hand om henne.

Fernand Hur vet du det?

Mercédes Jag har frågat honom.

Fernand Ändå måste jag misstänka honom, men jag vet inte för vad. Kan han ha något motiv till vilja mig något ont?

Mercédes Fråga honom. Bara han kan rädda dig.

Fernand Tror du det?

Mercédes Jag vet det.

Fernand Jag har aldrig gjort honom något ont, han har ju bara varit en kort tid här i Paris, och vi har bara haft hjärtliga kontakter utan något förbehåll, då han betydde så mycket för vår son.

Mercédes Min son, Fernand. Glöm inte det.

Fernand Jag har uppfostrat honom som min egen son.

Mercédes Ja, med att mest bara vara borta från hemmet.

Fernand Jag är militär, Mercédes. Var jag inte det hade jag aldrig kunnat ge din son en titel.

Mercédes Vad är en titel? Det är bara människan som räknas. En människa kan vara god som människa även utan en titel, men bara en titel kan aldrig göra en människa god.

Fernand Du vet vad jag menar. Trygghet. Ställning. Pengar.

Mercédes Det hjälps inte, Fernand. Har du förskingrat din välgörarens pengar och inte kan motbevisa misstankarna om att du hade ett finger med i hans död – förskingringen är ju så gott som ett motiv – så är du hopplöst vanärad, och då har jag och Albert bara en sak att göra. Vi lämnar dig idag.

Fernand Mercédes! Du kan inte mena allvar! Jag har gett dig tjugo år av mitt liv!

Mercédes Och de tjugo åren, av vilka nitton var geografisk skilsmässa, var ingenting mot de få enda dagar jag fick ha tillsammans med min en gång blivande man.

Fernand Mercédes, dra inte upp allt det där nu igen. Jag har gjort allt för din son för att gottgöra dig i din förlust.

Mercédes Tala med greven, Fernand. Den där grekiska häxan, som du kallar henne, är hans slavinna. Hon lyder honom i allt. Bara han kan hjälpa dig. Om han hjälper dig skall jag ompröva mitt beslut, men du måste förstå att jag först av allt måste tänka på Alberts bästa.

Fernand Jag har faktiskt bett greven komma hit i dag för att få diskutera saken med honom, just för att han har nyckeln till grekinnans ageranden.

Mercédes Jag kan inte träffa honom.

Fernand Du behöver inte.

Mercédes (*tar honom om hakan, nästan smeksamt*) Gud hjälpe dig, Fernand, så att greven också kan göra det. Det är ditt enda hopp. Annars ser du mig aldrig mer. (*går*)

Fernand (*efter henne*) Mercédes! Mercédes! Jag har alltid älskat dig! (*Hon har gått.*)

En kammarherre (*visar sig*) Greven av Monte Christo låter anmäla sig.

Fernand Det kunde inte ha passat bättre. Då kan vi avhandla saken genast. Visa genast in honom. (*Kammarherren ut.*) Kanske vi nu äntligen kan få veta något om vem den här greven av Monte Christo egentligen är.

Kammarherren (*in igen, anmäler:*) Greven av Monte Christo. (*Denne stiger in.*)

Fernand Min bästa greve, välkommen! (*skakar hjärtligt hand med honom*) Jag tar för givet att ni kan gissa varför jag bett er komma hit.

Greven Tyvärr kan ingen undgå att läsa vad tidningarna skriver om er.

Fernand Har ni läst allt?

Greven Allt.

Fernand Är det verkligen sant att ni inte hade en aning om er grekiska skyddslings agg mot mig när ni tog hand om henne?

Greven Hon har aldrig nämnt er för mig förrän för en dryg vecka sedan.

Fernand Det var då skandalskriverierna började. Ni måste ju förstå att hon är partisk.

Greven Vilken dotter är inte partisk för sin far, i synnerhet om hon älskade honom, och i allra största synnerhet om han blev mördad?

Fernand Ni har rätt. Men hon överdriver. Jag hade ingen skuld i hennes fars död. Det har hon hittat på.

Greven Den andra anklagelsen är värre. Tog ni över frihetshjältens pengar och tillgångar eller inte?

Fernand Han hade tagit mig så djupt i sitt förtroende, att han anförtrodde mig förvaltningen av alla hans tillgångar.

Greven Och vid hans död, borde då inte hans dotter ha fått överta dem?

Fernand Hon var inte där.

Greven Det är inte för sent ännu att gottgöra henne och återskänka henne allt vad hennes far gav er.

Fernand Jo, det är det, för allting är investerat i min egendom, i min sons fonder och framtid, i hans utbildning, i vårt hem här och vårt lantställe. Allt är klokt investerat och uppbundet. Det var ju så länge sedan. Vem som helst hade betraktat det som preskriberat för länge sedan.

Greven Utom hans enda dotter.

Fernand Ärligt talat visste jag inte ens att hon fanns. Men för Guds skull, greve, försök tala förstånd med henne. Vad tidningarna skriver är ju bara grovt förtal och övertramp och överdrifter hela vägen. Vem som helst kan ju se att det bara ligger en kvinnlig obalanserad hjärna bakom denna komplott infernaliskt riktad bara mot mig. Jag var inte ensam där borta. Det fanns andra franska officerare som tog betydligt bättre tillfällen i akt. Som det är nu blir jag gjord till syndabock för mycket värre brott än min i jämförelse lilla förseelse, som egentligen bara består av att den blivit upptäckt.

Greven Vad hon gör och vad hon säger till tidningarna och journalisterna är helt hennes ensak. Hon är helt oberoende av mig.

Fernand Men hon är ju er slavinna! Hon lyder er i allt! Kom inte och säg att hon inte är er älskarinna och helt beroende av er! Det vet ju hela Paris!

Greven Nu förolämpar ni henne. Jag har tagit hand om henne som min skyddsling, inte mer, och jag har hela vägen varit noga med att respektera hennes fullständiga frihet. Vad hon gör efter sitt eget huvud har jag ingenting med att göra.

Fernand Vad har ni emot mig, herr greve? Ni vet ju att ni kan rädda mig. Är det ni som ligger bakom denna komplott? Vad har jag i så fall gjort er? Ni måste ju inse, att denna offentliga vanära av mig, som pressen så hänsynslöst frossar i att driva igenom, måste innebära min ruin och undergång, om den inte dementeras?

Greven Herr general, om ni vill insinuera att jag skulle vara delaktig i vad ni kallar en komplott riktad mot er personligen så måste jag bryskt rycka er ur sådana villfarelser. Jag har från början inte haft något med denna saken att göra. Jag kände inte till den förrän när Haydée för en dryg vecka sedan plötsligt avslöjade för mig att hon känt igen er på operan som sin fars mördare. Jag gjorde det klart för henne från början, att om hon ville göra sak av det fick hon göra det helt själv och ensam.

Fernand Vem är ni egentligen, herr greve? Någonting säger mig, att jag borde veta vem ni är, men jag känner inte ens ert förnamn. Har vi möjligen träffats förut någonstans? Jag har försökt pejla mina dunklaste minnen men inte funnit er ens i de dunklaste skuggor av mitt förflutna. Om jag har glömt något, om jag av misstag någon gång vållat er en oförrätt, om jag begått ett misstag någon gång, som ni händelsevis råkar känna till och kan vilja ställa mig till svars för, så låt mig veta vad det handlar om.

Greven Er hustru kände igen mig genast.
Fernand Hon har således känt er? Var då? Inte i det militära. Det är jag nästan säker på.
Greven Nej, jag har aldrig haft med det militära att göra. Tänk er mig tjugo år yngre och i sjömanskläder.
Fernand (bleknar av fasa) Herre Gud! Nej! Det får inte vara möjligt! Inte han! Av alla värsta tänkbara favor! (*måste sätta sig, skakande, helt tillintetgjord, dricker vatten och spiller*)
Greven Jag förmodar att ni har fått vet vad ni ville veta. Tack och adjö, general de Morcerf. (*avlägsnar sig prompt och iskallt*)
Fernand Ett ögonblick! (*gör en kraftansträngning för att hämta sig*) Det var mitt livs enda misstag, Edmond Dantès. Jag ber er tro mig. Min bana i det militära har varit spikrakt hederlig. Denna fläck er 'skyddsling' belastat mig med är den allra första i hela min karriär. Jag gjorde vad jag kunde för att lokalisera hjältens dotter. Hon hade gått under jorden och förblev där. Jag kunde ingenting göra. Och någon måste ta hand om den avlidnes tillgångar. Det var bara jag som kunde göra det. Utan mig hade allt gått förlorat. Du måste tro mig. Jag tog bara mitt ansvar.
Edmond Det spelar ingen roll, Fernand. Haydées pressmobilisering mot dig hade aldrig ägt rum om du inte begått ditt livs enda misstag. Nu kan ingenting tas tillbaka. Giv mig tillbaka min förlovningsmiddag och mitt uteblivna bröllop, Fernand, och vrid klockan tjugo år tillbaka i tiden, och jag hade kanske kunnat hjälpa dig. (*går*)
Fernand Detta är för mycket. Jag är färdig. Jag har bara en hedervärdig handling kvar i livet att göra, och den är jag skyldig mitt regemente och min armé. Alla andra har redan likviderat mig. (*tar fram en pistol och skjuter sig utan att tväka. Greven stannar, ämnar sedan fortsätta gå ut, men gör halt när han hör röster utanför dörren.*)
Mercédes (utanför) Gå inte in dit, Albert!
Albert (utanför) Men far är ensam där inne med greven!
Mercédes Låt mig gå in först. (*kommer in, stänger dörren bakom sig när hon ser vad som hänt.*)
Edmond Jag kunde inte hindra honom, Mercédes.
Mercédes Ingen av oss kunde ha hindrat honom. Fick han veta vem du var?
Edmond Ja.
Mercédes Då var det därför han gjorde det.
Edmond Han var tvingad in i ett hörn. Han såg bara en väg ut. Hans sista ord gällde arméns ära.
Mercédes Naturligtvis. Han var ju militär. Jag tror aldrig att vi ses mera, Edmond. Du har blivit en annan, en omänsklig oförsonlig hämndängel, och det spelar ingen roll att du är det med all rätt. Jag känner honom bara inte. Jag kände bara Edmond, som jag älskade, men en hämndängel kan jag aldrig älska.
Edmond Skona mig, Mercédes.
Mercédes Skonade du Fernand? Kan du skona Villefort och Danglars? Det ryktas om en epidemi av giftmord i huset Villefort. Jag vet att hans vackra hustru hör till dina besinningslösa beundrare. Vad har du lärt henne? Att blanda gift? Jag vill inte mera ha med er att göra, herr greve. Min son må beundra er, och jag skall för hans skull hålla er i ära, men han kommer aldrig att få veta vem ni är, för hans egen skull. Hans far var Edmond Dantès, som är död, medan en greve som denna aldrig kan ersätta honom.
Albert (kommer in) Mor! Och greven! Vad har hänt? (*ser faderns blodpöl bakom skrivbordet*)
Mercédes Greven kunde inte hindra honom, Albert. Han gjorde det för att rädda sin armés ära. Kom, Albert. Vi måste lämna Paris med det snaraste.
Albert Och greven?

Mercédes Greven kommer inte med oss. (*tar hand om Albert och går ut med honom med en sista utmanande blick mot greven.*
Betjänter kommer in i full bestörtning och väcker uppståndelse över generalens död. Greven tar på sig hatten och går ensam ut i dyster avskildhet.)

Akt IV scen 1.

Fru Danglars Vi borde inte träffas så här, Gerard.

Villefort Tror du inte jag vet det? Men jag hade inget val, Hermione. Jag måste prata med någon, och som du är involverad bör du få veta vad som pågår.

Fru Danglars Menar du intermezzot hos greven av Monte Christo?

Villefort Vi är hotade, Hermione, och det värsta är att vi vet inte av vad.

Fru Danglars Vad har hänt?

Gerard Allt möjligt. Och allt började med den där bjudningen hos den där greven. Jag har försökt ta reda på mera fakta om karlen, men det är som om han fullständigt saknade ett förflutet. Det går inte att få fram vem han egentligen är.

Fru Danglars Men vad har du då att frukta av honom?

Villefort Jag vet inte. Det är just det som är det värsta. Men faktum är att han hotar oss.

Fru Danglars Hur då?

Villefort Varför ljuger han för oss om ett begravet barn i trädgården, när där aldrig funnits något?

Fru Danglars Menar du att du aldrig begravde mitt barn?

Villefort Också därför måste jag kontakta dig, för att berätta, att barnet aldrig var dött.

Fru Danglars (chockerad) Vad säger du?

Villefort Vi trodde att det var dött, och jag begravde det, som vi kom överens, för att utplåna alla spår. Men när jag senare återvände till platsen hade någon grävt upp skrinet med barnet. Inser du vad det betyder?

Fru Danglars Hade någon sett dig gräva ner det?

Villefort Precis! Någon måste ha sett mig gräva ner det, och när jag var borta, grävt upp det igen, och det kan han bara ha gjort för att rädda dess liv.

Fru Danglars Då måste du ha varit medveten om att det levde när du grävde ner det.

Villefort Gossen var illa dären, Hermione, och vi kunde inte låta honom leva. Han var ett snedsteg för både dig och mig. Han var sjuklig från början och skulle ändå ha dött mycket snart. Så resonerade jag, när jag grävde ner honom. Och ända sedan dess...

Hermione Ja?

Villefort Ända sedan dess har jag försökt spåra barnet men hopplöst utan något resultat.

Hermione Så du menar att vår son finns någonstans och går omkring och kanske bara väntar på att föreställa sig för oss för att sätta hela vår existens i gungning, dig som kunglig prokurator och Frankrikes ledande jurist, och jag som landets rikaste baronessa.

Villefort Du fattar. Till detta kommer då två andra bekymmer.

Hermione Berätta.

Villefort Jag har en epidemi av dödsfall i min egen familj som enligt min husdoktor beror på att någon förgiftar dem.

Hermione Man ska aldrig tro på doktorer.

Villefort Två av mina anhöriga har avlidit förgiftade av stryknin. Stryknin används i min familj bara för ett ändamål: som medicin åt min gamle slagdrabbade

far. Båda gångerna tycks avsikten ha varit att ge min far en överdos, som i stället konsumerats av fel person i form av lemonad.

Hermione Är det sant?

Villefort Min läkare har aldrig haft fel.

Hermione Men då är det väl bara att lista ut vem som har motiv till att mörda din far, och ni har honom fast.

Villefort Eller henne. Det värsta är, att alla ledtrådar pekar på min enda dotter, som är den enda oskyldiga i familjen och den enda som jag kan älska.

Hermione Är hon oskyldig?

Villefort Naturligtvis är hon oskyldig. Hon visar till och med medlidande med en fluga, när hennes lillebror rycker av benen på honom.

Hermione Din hemska son med din hemska fru.

Villefort Alla i min familj är hemska, inklusive mig, utom min dotter.

Hermione Var det allt?

Villefort Nej, det värsta återstår.

Hermione Nå?

Villefort Greve Fernand de Morcerf har skjutit sig.

Hermione Ja, jag hörde något om det. Vet du varför?

Villefort Alla vet varför. Saken har varit offentlig från början. Han tjänade en grekisk frihetshjälte i Greklands frigörelse från turkarna, som han förrådade åt turkarna för att komma över hans tillgångar. Saken gick till domstol, och han överbevisades om trolöshet mot sin välgörare.

Hermione Alltså tog han på sig ansvaret och stod sitt kast.

Villefort Det är inte så enkelt. Kronvittnet mot honom var den grekiske frihetshjältens egen dotter, som greven av Monte Christo hittat på en slavmarknad i Konstantinopel, köpt som slavinna och fört hit.

Hermione Jag fick se henne på operan. En strålande skönhet. Vilken man som helst hade köpt henne om han fått ynnesten att upptäcka henne på en slavmarknad.

Villefort Men varför föra henne hit och sätta henne på spåret av sin faders mördare? Och varför inför oss och inför hela societeten under sin invigningsfest i den villa som en gång tillhörde mig berätta för oss om ett påträffat barnlik i trädgården, som aldrig funnits där? Varför låta oss veta, att han känner vår hemlighet?

Hermione Utpressning?

Villefort Han är rikare än din egen man. Pengar är det sista han behöver.

Hermione Då vet jag inte. Kanske han bara ville demonstrera sin makt eller bereda oss ett dåligt skämt.

Villefort Nej, det är något annat som ligger bakom, och just för att det är outrannsakligt är det så mycket mera oroväckande. Jag kan inte sova längre på nätterna, Hermione. Jag vaknar nästan varje natt badande i svett och vill gå ut och gräva upp barnaliket för att se om det är kvar.

Hermione Låt det inte gå dig på nerverna. Du är kunglig prokurator. Allt det där hände ju för tjugo år sedan. Ingen har dragit upp det. Det preskriberades från början, för ingen kände till det, och ingen led någon skada av det.

Villefort Men om det kommer fram nu kan desto fler lida desto större skada av det.

Hermione Du är ju väl informerad. Fortsätt håll dig väl informerad. Det är det enda du kan göra. Så länge du inte vet något om greven av Monte Christo kan du inte nå honom.

Villefort Precis. Vi måste få veta vem han är och vad han vill och varför han hotar oss. Tror du din man vet något?

Hermione Det var han som nosade reda på affären i Janina.

Villefort Var det han? Varför?

Hermione Han hade affärer i Grekland, och greven gav honom ett tips om möjligheter till upplysningar om vad som egentligen hände vid Janina.

Villefort Du menar inte att det var din man som öppnade det dasslocket efter ett tips av greven av Monte Christo?
Hermione Precis.
Villefort Denne greve börjar gå mig på nerverna.
Hermione Oroa dig inte. Han är bara rik och tycker om att skryta med sin makt men menar säkert inget ont.
Villefort Det är just det som är frågan.

Scen 2.

Maximilien Jag älskar dig, Valentine.
Valentine Jag vet, men det är för sent. Jag är döende som alla andra i min familj.
Maximilien Vi måste bryta den onda cirkeln. Något sådant kan inte hända oss och vår lycka. Du måste leva, Valentine. Du får inte ge upp.
Valentine Men någon förgiftar oss alla i familjen! Ingen kommer undan!
Maximilien Du får inte dö. Din far kan inte tillåta det. Han är ju mäktig som Frankrikes främsta jurist.
Valentine Han tror att det är en naturlig olycka som drabbat hans familj. Han tror inte någon av oss kan vara förmögen till något ont.
Maximilien Men vem skulle det vara och varför? Vem skulle kunna ha något motiv? Är det helt uteslutet att det bara är en serie olyckliga tillfällen?
Valentine Just så resonerar min far. I frånvaron av alla tänkbara motiv måste det vara ödets blinda och grymmaste makt som agerar helt på eget bevåg utan restriktioner och utan att någon kan kontrollera det.
Maximilien Det är som om någon startat en ond utveckling som han inte kan kontrollera eller stoppa och som griper omkring sig som en epidemi.
Valentine Precis så känner jag det också. (*Villefort hörs komma.*)
Maximilien Det är bäst att jag avviker. Jag hör din far komma.
Valentine Låt honom komma.
Maximilien Han får inte äventyra vår kärlek.
Valentine Kom tillbaka när jag är frisk, Maximilien, om jag blir det.
(*Maximilien lämnar. Villefort kommer in.*)
Villefort Hur mår du idag, mitt barn?
Valentine Bättre men svagare.
Villefort Ja, du ser blekare ut, men du är långtifrån döende.
Valentine Det är farfars medicin som jag tror att har hjälpt mig.
Villefort Om du dör vet vi att du var oskyldig. Om du överlever hoppas jag ingen mera dör i vår familj. Hur skulle farfars medicin hjälpa dig? Hans medicin är ju rent gift?
Valentine Det är troligen det som de andra dött av, men i för stora doser. Han tar det bara som medicin och har gjort det i många år och är därför immun mot små doser, vilket han också försöker göra mig.
Villefort Så du äter farfars medicin?
Valentine Han doserar själv åt mig, och som du ser är jag inte död ännu.
Villefort Ack, min dotter, (*sätter sig hos henne och tar ömt hennes hand i båda sina,*) om jag kunde förstå vad det är för en hemsökelse som drabbat mitt hus! Ingen i vårt hushåll kan vara så ond att han eller hon skulle kunna önska någon annan död. Min far har gjort dig arvlös bara för att han ogillade det giftermål jag planerat för din räkning. Nu blev det inget, och dessutom blev du sjuk, så du är åter hans arvinge.
Valentine Jag älskade honom alltid, och han var mig en bättre vän än du, som alltid var så kall.
Villefort Jag har ett så tungt ansvar inför staten.

Valentine Ja, du är lagen, men lagen är okänslig och märker inte själv när den dömer fel ibland och misstar sig. Den tror sig vara omänsklig i ofelbarhet men bedrar sig illa genom att bereda sin egen undergång med att ignorera mänskliga faktorer. Jag kommer att dö som de andra, far.

Villefort Säg inte så!

Valentine Jag vet det. Greven av Monte Christo hälsade på mig i natt.

Villefort Det har du drömt. Hur skulle han kunna komma in hit, och vad skulle han göra här?

Valentine Han sade till mig att jag skulle dö för att kunna leva igen.

Villefort Kan du inte längre skilja mellan dröm och verklighet?

Valentine Tvärtom, far, jag ser den bara klarare, medan du är blind för den.

Villefort Se, här kommer din styvmor. (*Heloise inkommer, bländande vacker med långt utslaget hår.*)

Heloise Hur mår vår stackars patient idag?

Villefort Litet blek och svag men obruten.

Heloise Ja, du verkar sannerligen medtagen och trött, min flicka. Du har ingen aning om vad det är?

Valentine Det är samma sjukdom som min morfar och mormor dog av här i huset.

Heloise Hur vet du det?

Valentine Jag vet att jag skall dö.

Heloise Var inte för säker.

Valentine Jag är helt säker.

Heloise Du driver bara din far från förståndet med att vara fatalist.

Valentine Jag är inte fatalist. Jag är realist. Jag vet att jag måste dö för att få leva, för det har greven av Monte Christo sagt mig.

Villefort Hon hallucinerar redan.

Heloise Jag märker det. Det är bäst att vi lämnar henne i fred. (*reser sig*)

Villefort Vi lämnar dig, min dotter, men vakar ständigt över dig.

Heloise Drick din lemonad, så blir du bättre.

Valentine Den smakar så konstigt och beskt.

Heloise Det är medicinen. För att du är så svag smakar allting illa. Låt mig få blanda en riktig medicin åt dig, som gör susen.

Valentine Jag vill inte ha fler mediciner. Jag är tillräckligt sjuk redan.

Heloise Som du vill, flicka. Kom, Gerard. Låt henne få sova.

Villefort Vi släpper dig aldrig, Valentine.

Valentine Jag vet att du vill mig väl, far. Gå nu.

(*Villefort går med Heloise och släcker efter sig. Fram ur ett skåp kommer greven.*)

Greven Hysch! Inte ett ljud!

Valentine Jag har väntat på er, greve. Tänker ni rädda mig nu?

Greven Förstår ni inte vem som vill mörda er?

Valentine Det är det ingen av oss gör.

Greven Er styvmor. Hon vet allt om droger.

Valentine Men varför?

Greven Hon vill naturligtvis ha alla ur vägen så att hon och hennes son ensamma skall få kunna ärva hela familjeförmögenheten. Ni står mest i vägen. Ni har redan ärvt era släktingar, och herr Noirtier har gjort er till sin universalarvinge. Så fort hon lyckats få undan honom är det bara ni kvar, men han är seg och svårlurad och motstår det mesta. Men vi ska lura henne.

Valentine Hur?

Greven Drick inte av vattnet som din styvmor har fifflat med. Vi häller ut tre fjärdedelar, så ser det ut som om du druckit det. Ät det här i stället. Du blir skendöd men vaknar upp igen efter två dygn, som efter en lång hälsosam sömn. Då skall jag och Maximilien vara där och redo att ta emot dig i ditt nya liv.

Valentine Med honom?
 Greven Med honom.
 Valentine Får jag drömma under tiden? Om honom?
 Greven Så mycket du vill, på det att du må sova desto bättre.
 Valentine Då skall jag gärna inta ert gift, greve.
 Greven Förtro er helt åt mig, och jag skall vaka över er bättre än någonsin er far. *(serverar henne drogen, som hon utan tvëkan intar)* Sov nu. Din kroppstemperatur går ner liksom din hjärtverksamhet till ett minimum men tillräckligt för att hålla din kropp på minsta sparlåga för att överleva, tills jag väcker upp dig igen efter en enbart hälsosam sömn, som skall ge dig ett bättre liv. *(Hon somnar.)* Jag skall vaka över dig, mitt barn, för Maximiliens skull, som är som en son för mig, liksom hans far var som en far för mig. *(kysser henne och avlägsnar sig diskret.)*
 Maximilien *(visar sig när det blivit helt mörkt)* Min älskade, jag kunde inte lämna dig, jag kunde inte gå bort från ditt hem, och en starkare kraft än min egen drog mig tillbaka. Min oro är utan gränser, och jag kunde inte skiljas från dig i din prövnings stund. Sover du? Varför vaknar du inte? *(försöker försiktigt väcka henne, hon vaknar inte)* Men varför är du så blek? Vad har hänt? *(tänder upp, undersöker henne närmare)* Du är blek som ett lik. Du har väl inte... *(lyssnar på hjärtat, försöker förgäves finna någon puls)* Nej! Det får inte vara så! Nej, min älskade! Ta mitt liv, men låt henne leva! *(kan inte behärska sig, brister ut i högljudd gråt, en dörr öppnas, och Villefort, som hört olåten, inkommer)*
 Villefort Vad är detta? Vem är ni?
 Maximilien *(otröstlig)* Hon är borta! Hon har lämnat oss!
 Villefort Det är inget svar på min fråga. *(märker Valentines livlösa tillstånd)* Vad är detta? *(undersöker henne snabbt)* Nej! Det kan inte vara sant!
 Maximilien Det är det jag säger!
 Villefort Behärska er, unge man. Det är väl inte ni som har dödat henne?
 Maximilien Ser jag ut som en mördare?
 Villefort Nej, ni ser ut som en mycket olycklig älskare.
 Maximilien Det är precis vad jag är. *(brister ut i böl)*
 Villefort Vem ni än är, så är detta en katastrof som inte bara drabbat er utan oss alla. Låt mig gissa. Ni är hennes hemlige älskare.
 Maximilien Den enda. Det var ömsesidigt.
 Villefort Jag förstår. Därför vägrade hon lyssna på mina rekommendationer. Och vem är ni? Ni är tydligen i armén och av någon rang...
 Maximilien Maximilien Morrel, löjtnant i spahitrupperna. Jag har älskat Valentine länge.
 Villefort Morrel. Namnet låter bekant. Ni är väl inte från Marseille?
 Maximilien Jo. Min far var skeppsredare där.
 Villefort Så ni är hans son. Då känner ni också familjen Danglars.
 Maximilien Alltför väl. Billiga vulgära och skurkaktiga opportunisterna.
 Villefort Nåja, det är det inte er sak att bedöma. Men vi står inför en katastrof av oreparerbar magnitud.
 Maximilien Ni är ju domare. Det har ju förekommit flera dödsfall i er egen familj, som er egen läkare påstått vara giftmord. Varför har ni inte satt fast mördaren?
 Villefort Därför att jag vägrat tro det, vägrat acceptera det och aldrig kunnat finna något motiv.
 Maximilien Är ni så naiv? Och nu? Efter att er enda dotter också blivit offerad, tror ni fortfarande att fyra dödsfall i er familj snabbt efter varandra och alla av samma orsak inte kan ha varit mord?
 Villefort I min familj har alla alltid varit höjda över alla misstankar. *(En dörr slås upp, och gamle Noirtier kommer inrullande i sin rullstol.)*

Maximilien Här är en som vet, som sett och förstått människan och verkligheten bättre än ni.

Villefort Far! Vad vill detta säga?

Maximilien Fråga honom! Han kan inte tala, men han kan svara!

Villefort Far, vet du vad som försiggår i min familj? (*Noirtier nickar gravitetiskt.*) Är det en fråga om mord? (*Noirtier nickar.*) Vet du vem mördaren är? (*Noirtier nickar.*)

Maximilien Han vet allt. Han har sett allt.

(*Madame Villefort inkommer.*)

Heloise Jag hörde gråt och tandagnisslan. Det har väl inte hänt nu igen?

Villefort Jo, min älskade, det har hänt nu igen. Och offret är denna gången min enda dotter. Och vi har just fått veta att det är en fråga om mord, ty min gamle slagdrabbade far vet vem mördaren är.

Heloise (förstrött) Någon misstänkt?

Villefort Far, finns mördaren här i rummet? (*Noirtier nickar.*) Är det dess enda levande kvinna? (*Noirtier nickar med djupt eftertryck.*) Madame, har ni något att säga till ert försvar?

Heloise Jag förstår inte hur du kan misstänka mig, och det enbart på grund av en gammal gaggig gubbes invaliditet.

Villefort Hur mycket politiskt komprometterad han än varit i sina dagar som bonapartist har han aldrig i hela sitt liv ljugit. Ni är nästan den enda levande kvar i min familj, Madame, tillsammans med er son, och mig och min gamle far. Det finns inga andra kvar att misstänka, och min husläkare kan vittna om att alla fyra dödsfallen handlar om giftmord med stryknin. Allt pekade på att min egen dotter var den skyldiga, men nu har hon själv fallit offer. Utom hon och min far är ni den enda i familjen som förstått er på droger. Med Valentine borta blir er son ensam arvtagare till hela den Villefortska egendomen. Det är det enda motiv till mordet som hittills kunnat uppdragas, Madame. Jag finner er skyldig.

Heloise Skona mig!

Villefort Som kunglig prokurator är det inte mitt jobb att skona mördare utan att anklaga dem, om en av dem än skulle vara min egen hustru. Herr Morrel, jag ber er att avlägsna er med min far. Han har gjort sin skyldighet och kan gå, och ni kan själv ingenting mera göra här för ögonblicket, och jag behöver tala ensam med min hustru.

(*Morrel bugar sig och rullar ut Noirtier. Dörrarna stängs bakom dem.*)

Madame, för att undvika en pinsam rättegång och er egen avrättning föreslår jag att ni tar rättvisan i egna händer och gör vad ni kan för att bevara vad som finns kvar av er familjs ära, jag tänker mest på er ännu levande son, som också är min. Jag har ett brottmål nu på morgonen, men när jag kommer hem igen väntar jag mig att få se resultatet av ert val: antingen åtal för massmord eller ert eget självpåtagna straff. Ni vet ju hur man blandar dödliga och snabbt verkande gifter. (*går resolut*)

Heloise (förtvölad, sjunker ner på golvet, begraver sitt huvud i händerna) Edouard, jag gjorde det bara för dig! (*gråter förtvölad, men samlar sig efter en stund*) Men en god mor överger inte sin ende son, om det måste vara för alltid, utan tar honom med sig. (*reser sig, beslutsam*) Ännu kan jag triumfera, och om min man dömer mig till döden kan jag alltid hämnas på hans eget kött och blod. Edouard! (*går ut*)

Scen 3. Rättegången.

Mycket folk och åskådare.

Rättens ledamöter tågar in.

Presidenten Gendarmer, för in den anklagade.

(*Gendarmer för in den anklagade.*)

Anklagade, ert namn och förnamn?

Benedetto (ung, oförskämd, skamlös och rättfram) Jag ber om ursäkt, herr president, men då jag är hittebarn har jag aldrig fått veta mitt verkliga namn. Däremot vet jag namnet på min fader och moder. Jag anhåller därför att ni må ställa de formella frågorna i omvänd ordning.

Presidenten Är ni oförskämd?

Benedetto Inte alls. Bara hederlig i all min skurkaktighet. Jag skall gärna svara rakt ut på alla era frågor, om jag bara vet svaren.

Presidenten Men hur kommer det sig att ni inte vet vem ni är om ni vet vilka era föräldrar är?

Benedetto Det är det som är kruxet. Jag förblev odöpt, då de försökte begrava mig levande.

Presidenten Vad är det för befängda rövarhistorier ni kommer med?

Benedetto Bara sanningen, herr president, med er tillåtelse.

Presidenten (efter överläggning med domarna) Vet ni då inte heller hur gammal ni är?

Benedetto Jodå, jag vet precis hur gammal jag är, då jag är född exakt den 28 september 1817. (*Villefort reagerar.*)

Presidenten Och vet ni var?

Benedetto I Auteuil, nära Paris.

Presidenten Ert yrke?

Benedetto Jag började som förfalskare, avancerade till tjuv och professionell och allmän bedragare, för att omsider sluta som mördare. Som ni ser har jag ingenting att dölja. Jag bekänner allt utan krus.

Villefort (reser sig upp, upprörd, har svårt för att andas)

Presidenten Önskar kungliga prokuratorn ställa någon fråga?

Villefort (synbarligen illa därän, stammande) Nej, herr president... (*faller tillbaka ner i sin stol, förintad*)

Presidenten Anklagade, vill ni nu säga ert namn, ty något namn måste ni ha haft eller fått under er lastbara levnad för att kunna existera ännu i en så mogen ålder. Domstolen måste erinra er, att något fräckt tredskande från er sida på den punkten eller någon formell punkt icke kan accepteras.

Benedetto Låt mig då få förklara förhållandet, herr president. Jag är färdig, och jag vet det, och har därför ingenting att dölja. Så det är lika bra att jag säger vad jag vet. Det är inget fel på mitt ärliga uppsåt som färdigt fördömd och överbevisad brottsling, och jag ämnar inte tredskas av okynne. Låt mig i stället få säga min faders namn, då det inte råder någon tvekan om den saken.

Presidenten Nåväl, vad är er faders namn? För tvivels utan måste ni väl ha samma namn som er far?

Benedetto Det är det just som är kruxet, då min fader, i stället för att erkänna mig, försökte gräva ner mig i en trädgård. En korsikansk arbetare på stället såg det lyckligtvis på avstånd och grävde upp mig igen och räddade därigenom mitt liv och uppfostrade mig sedermera på Korsika under namnet Benedetto, som faktiskt betyder 'den välsignade', hur litet välsignad jag än blev av min far, varför jag kanske i stället blev det desto mer av min fosterfar, som gjorde sitt bästa för att uppfostra mig till en fullt ärlig skurk i motsats till min far, som etablerade sig i förklädnad av samhällets rättfärdiga företrädare.

Presidenten Ni behöver inte lägga ut texten. Säg bara äntligen vem er fader var.

Benedetto Det syns alltför tydligt på honom att det inte råder något tvivel om saken. Se själva. Han sitter där. Det är kungliga prokuratorn Gerard de Villefort. (*pekar på honom*)

(alla reagerar med häpnad, sus, viskningar, upprördhet, fru Danglars syns i publiken och svimmar.)

Villefort (*ser endast detta*) Tag hand om baronessan Danglars! (*flera uppmärksammar henne och försöker få henne att kvicka till*)

Benedetto (*observerar henne även*) Det är mamma, min egen moder! Inte konstigt att hon svimmar!

Presidenten (*klubbar frenetiskt för att återställa ordningen*) Ordning i rättssalen, eller jag utrymmer lokalen! (*till Benedetto*) Här tolereras inga oförskämdheter. Ni anmodas hålla er till saken och ej beskylla andra för ert eget totala sedesfördärv!

Benedetto Men jag håller ju mig till saken, om det är något jag gör! Han där är min fader! (*pekar eftertryckligt på Villefort*)

Presidenten Ni torde åtminstone bestyrka saken. Lösa anklagelser utan grund måste avfärdas som nonsens.

Benedetto (*vänder sig direkt till Villefort*) Herr kunglige prokurator, acceptera äntligen er herr son, som ni fåfängt försökte begrava levande för att mörda och utplåna honom ur ert minne, för att det bara skulle hemsöka er desto mera eftertryckligt i verkligheten.

Villefort (*reser sig med en kraftansträngning*) Ni måste dock förstå att sådana orimliga utsagor ej kan accepteras utan bevis. Får jag be om ert födelsedatum.

Benedetto Natten mellan den 27 och 28 september 1817.

Villefort Och var?

Benedetto Det vet ni själv lika väl som jag. Auteuil, Fontainegatan 28, första våningen, i ett rum klätt med röd damast.

Villefort (*iskallt*) Och vad har ni för bevis?

Benedetto Ni lindade in mig i en serviett märkt med ett H och ett N och begrov mig levande i trädgården mellan några fläderbuskar och ett kastanjeträd, i hopp om att jag snart skulle dö, om jag inte redan var död.

Presidenten Och hur är ni så säker på detta? Hur vet vi att ingen annan kan ha inbillat er dessa fabuleringar?

Benedetto Jag har uppgifterna från min egen fosterfar, som kan kallas in till förhör och avlägga vittnesbörd under ed, som i allt skall bekräfta mina uppgifter.

Presidenten Var han då en trädgårdsmästare anställd i trädgården, eftersom han arbetade där?

Benedetto Inte alls. Han hade en ouppklarad affär med herr de Villefort, varför han uppsökte honom och försökte mörda honom. Före mordförsöket såg han herr de Villeforts begravning av ett skrin. Han väntade tills denna akt var färdig och angrep sedan herr de Villefort, som fortfarande torde kunna uppvisa ärr efter skadan. När han trodde att han lyckats döda herr de Villefort grävde han upp skrinet i tron att det var en skatt. Det var ingen skatt utan motsatsen. Det var jag.

Presidenten Herr de Villefort, har ni något att säga den anklagade?

Villefort Bara en fråga. Vem har bett er avslöja allt detta?

Benedetto Ingen. Jag gör det på eget bevåg.

Villefort Varför?

Benedetto För att jag alltid längtat efter en riktig fader.

Villefort Er fader har hittills trots vara en viss major Cavalcanti. Varför utgav ni er för att vara hans son?

Benedetto För att vi fick betalt för det.

Villefort Både ni och er fader?

Benedetto Ja.

Villefort Är således även major Cavalcanti en bedragare?

Benedetto Naturligtvis. Han blev en perfekt provisorisk fader för mig.

Villefort Och varför har ni behagat dra mig i smutsen offentligt inför denna domstol med att försöka involvera mig i er egen smutsiga bakgrund av enkelriktad brottslighet, sedesfördärv och mord?

Benedetto Därför att ni dragit mig inför rätta för ett mord som jag begick rätteligen, då mitt offer Caderousse annars hade mördat mig, och för att ni, herr kunglige prokurator, ofrånkomligen är min biologiske fader, som ni äntligen måste ta ansvar för, då jag är ert eget kött och blod.

Villefort Inga fler frågor.

Presidenten Menar ni, att den anklagades uppgifter överensstämmer med sanningen?

Villefort Dess värre kan jag vidimera varje detalj i dem. Jag erkänner mig skyldig till att ha försökt döda detta barn, som nu vittnar emot mig. Därmed nedlägger jag mitt ämbete som kunglig prokurator. Någon annan får upptaga det kungliga åklagarämbetet i mitt ställe. (*tar av sig sin domarkåpa och avlägsnar sig. Hela domstolen och publiken är i uppror.*)

Presidenten (klubbar) Ordning! Ordning! Rätten ajourneras till i morgon på grund av högst oväntade förvecklingar i mordutredningen. (*klubbar, och alla domare reser sig och tågar ut. Lokalen är i upprorsstämning, och alla pratar sönder varandra. Benedetto föres ut.*)

En rättsbetjänt Det blir utan tvekan förmildrande omständigheter för er, herr Villefort junior.

Benedetto (nöjd) Tack för det. Det är tur att man råkade få en köttslig fader till åklagare. (*föres ut*)

Scen 4. Det Villefortska hemmet.

Villefort (hem, i upplösningstillstånd) Vad har jag kvar? En död hustru, i bästa fall. Jag kommer hem till ett hus av döda, där likena kallnat och lämnat ingenting kvar utom en evig förebråelse av mig för att det kunde ske. Jag lämnar efter mig ett liv av ruiner, där ingenting lämnats kvar av all den lycka, stolthet och säkerhet jag en gång trodde mig äga. Endast min stumme slagdrabbade far hemsöker mitt liv och hem fortfarande, som en vålnad som vägrar gå bort, och jag bävar för att nödgas se honom mera. Men var är tjänarna? Har de flytt detta dödens hus av bara mord och tragedier? Allt verkar tystare än döden.

Heloise (döende, från en soffa) Jag lever ännu, Gerard, men bara för ett ögonblick för att kunna önska dig välkommen hem till ditt livsverk. Vad har du åstadkommit med all din rättvisa annat än bara lik på din väg? Har du gjort något gott över huvud taget? Säg mig det, om du kan.

Villefort (något av hans gamla fasthet kommer fram i en sista rest av helig vrede) Hur förstår du dig att förebrå mig, du, som ensam mördat hela min familj?

Heloise Jag har lämnat en kvar – din gamle mumifierade far, som skall fortsätta förebrå dig i sin dödliga tystnad efter att jag är borta – och håna dig för din narraktighet.

Villefort Du är askgrå i ansiktet. Du tycks åtminstone till slut ha förvärvat dig den anständigheten att följa mitt råd.

Heloise Du förebrår mig för mina mord. Hur många har du själv sänt i döden som åklagare? Jag gav din elaka familj en lindrig död genom skonsamma gifter, medan du skickat dina offer till giljotinen, säkert ett hundratal. Vad är en kunglig prokurator annat än en bödel som slipper göra det själv? Du har även dömt mig till döden, varför jag inte kan ångra ett enda av mina mord, ty hela din familj var ruten, Gerard de Villefort, inte bara jag.

Villefort Dö då någon gång, och håll inte på och tjata!

Heloise Jag tänker tjata och håna dig tills jag dör och fortsätta håna dig därefter från andra sidan graven tills du själv kommer efter. Mitt enda brott, herr åklagare, var att jag gjorde vad jag kunde för att befria mänskligheten från en enbart elak familj. Tyvärr lämnar jag den styggaste av dem alla kvar, åklagaren själv, som

antagligen inte själv vet hur många oskyldiga han skickat till giljotinen, men alltid är det någon, och en enda oskyldig som dömts är en för mycket och tillräckligt för att hela ditt livsverk och karriär skall vara förfelat. Farväl, Gerard. Genom att döma mig till självmord omvandlar du mina brott till en evig förebråelse mot dig själv. Lev med den så länge du kan. (dör)

Villefort (*tar hennes puls*) Hon är död. Men två måste ännu finnas kvar vid liv i ruinerna av mitt hem. Jag hade en son. Var är han? Ännu har jag en framtid, om så hela mitt förflutna må vara lagt i ruiner. Edouard! (*ropar*) Edouard! (*går omkring och söker och ropar. Plötsligt står han inför greven, som oförmärkt kommit in.*) Greven av Monte Christo! Vad gör ni här?

Greven Jag satt som åhörare vid rättegången och tänkte följa upp händelsernas gång.

Villefort Ni uppenbarar er alltid svartklädd och dystert som en nemeses utan namn. Jag vet fortfarande inte ens vad ni heter.

Greven Jag är rädd att jag har funnit er son.

Villefort Vad menar ni?

Greven (*för honom med sig till en annan fåtölj, där Edouard ligger död*)

Villefort Nej! Inte min son! Inte mitt sista barn!

Greven Jag är rädd att er hustru straffat er mera än sig själv för sina brott.

Villefort (*tar upp Edouard, ett vackert barn, i sina armar och är fullständigt ifrån sig av sorg*)

Vad har då detta barn gjort för att förtjäna att bli mördat! Vad gjorde jag för att förtjäna att få båda mina barn mördade av min egen hustru!

Greven Nej, herr åklagare, er dotter lever ännu.

Villefort Vad försöker ni inbilla mig, er förbannade inkräktare? Vad gör ni i mitt liv egentligen? Vad rätt har ni att oinbjuden hemsöka mitt olyckliga hem? Och så kommer ni med falska lögners dessutom som tröst! Vad är ni för en egentligen? Om ni är en bedragare, så säg det åtminstone!

Greven Jag var ert första offer, herr prokurator.

Villefort Vad tusan menar ni?

Greven Det var tjugotre år sedan i Marseille. Kommer ni inte ihåg?

Villefort (*lägger ner barnet igen i fåtöljen*) Ni vet att jag var i Marseille för tjugotre år sedan? Var ni själv där?

Greven Jag kommer från Marseille. Jag var nyförlovad. Jag skulle precis gifta mig och få mitt första kaptensbrev, när två personer lade krokben för min lycka, sedermera baron Danglars och Fernand Mondego, sedermera greve och general, nyligen avliden.

Villefort Vad är det för hemska fantomer ni manar fram ur mitt förflutna? Vem är ni?

Greven Två personer bönade hos er i årtal för min skull för att få er att skipa rättvisa, vilket endast ni kunde göra, och vilket ni hjärtlöst vägrade.

Villefort Vilka två personer?

Greven Grevinnan Mercedes de Morcerf och skeppsredaren Morrel i Marseille.

Villefort (*vitnar av fasa*) Edmond Dantès!

Greven Ni tycks inte ha glömt mig, fastän ni måste ha gjort allt för att försöka glömma mig.

Villefort Nej, det kan inte vara sant. Ingenting av detta är sant. Ingenting av detta har hänt. Ingen har dött. Mitt barn lever ännu. Hermione, vi måste rädda vårt barn. Jag hade ingen rätt att gräva ner det. Jag måste gräva upp honom. Han var ju inte död. Ingen har dött. Allt kan ännu räddas. Valentine, någon säger att du alltjämt lever. Ännu finns det hopp. Vi kan rädda vår son, Hermione. Vi har ingen rätt att ta livet av honom, bara för att han är ett syndens barn.

(*Plötsligt kommer gamle Noirtier inrullandes i sin rullstol.*)

Villefort (*ger upp ett tjut*) Nej! (*flyr som besatt*)(*utanför*) Vi måste gräva upp vårt barn! Vi måste gräva upp vårt barn!

Greven (skakad) Jag är rädd att hans nemesis i detta fall har gått för långt.
Noirtier (nickar sakta)
(*Greven av Monte Christo avlägsnar sig under någon ruese.*)

Akt V scen 1.

Haydée Du kan inte skona honom, Edmond. Du måste vara konsekvent i din rättvisa.
Greven Det har gått för långt, Haydée. Jag vill inte vara med längre. Jag hade skäl och rätt att hämnas, men jag hade ingen rätt att låta hämnden drabba oskyldiga.
Haydée Ingen saknar en enda av de avlidna i Villeforts familj. Det var en familj av odjur.
Greven Det spelar ingen roll. Hans son må ha varit hur bortskämd och odräglig som helst, men han var ett barn, och jag hade ingen rätt att låta min hämnd drabba ett oskyldigt barn.
Haydée Det var inte du som tog livet av honom.
Greven Inte direkt, men indirekt var jag ansvarig för hela den Villefortska tragedin.
Haydée Du har dåligt samvete utan anledning. Tänker du då låta Danglars komma undan?
Greven Jag vet inte. Han har kanske lidit tillräckligt. Han är ruinerad, hans dotter har lämnat sina föräldrar, och han har själv lämnat sin fru och sitt hem. Jag låter dottern och frun vara, jag har inget med dem att göra. Danglars har infångats av mina smugglarvänner. Han är reducerad till samma status som jag var på slottet If.
Haydée Vad tänker du göra?
Greven Jag tänker söka upp dem och tala med dem.
Haydée Om du låter honom komma undan är du feg och orättvis.
Greven Haydée, du har fått din hämnd för din far. Fernand Mondego sköt sig. Ändå är du inte nöjd. En hämndlystnad som överlever hämnden är inte sund.
Haydée Sårena består, Edmond. De kan aldrig läkas. De blöder så länge du lever, och de kräver ständig tillsyn. Trauman kan aldrig få nog av tröst och vård och tillfredsställelse i form av en hämnd som måste fortsätta så länge sårena blöder.
Greven Måste då allt ont som människorna gör varandra förbli obotligt? Finns det ingen möjlighet till försoning någonstans?
Haydée Bara de brottsliga kan åstadkomma försoning med att försona sig med sina offer. Detta går inte, om de tagit livet av sina offer.
Greven Du är hårdare än jag.
Haydée Nej, min greve, bara konsekventare. Naturen kräver sin rätt och kan aldrig få nog! – Vare sig det handlar om kärlek eller hämnd. Och finns det en gång ett krav på rättvisa måste det stillas och fortsätta att stillas för evigt, om det inte kan stillas.
Greven Jag älskar dig, Haydée.
Haydée Gör det, min greve, och fortsatt kräv din rätt. (*De omfamnas varmt, och han lämnar henne.*)

Scen 2. Hos smugglarna.

1 Han blir ynkligare för varje dag.
2 Vad ska vi göra med honom?
1 Vi gör som greven befäller. Det är hans fånge.
2 Ett eländigare kräk har jag aldrig sett så länge jag haft med kräk att göra.
1 Ja, han är inte värd vår omsorg och barmhärtighet. (*någon kommer*)
2 Greven! (*reser sig*)
Greven (kommer in) Nå, hur mår vår fånge?

1 Han är eländigare och ynkligare än någonsin.

2 Man kan inte fatta att han en gång varit miljonär och baron.

Greven Berövad sin egendom visar människan sitt rätta jag, då hon inte längre kan dölja sig bakom fåfångans masker.

1 Vad skall vi göra med honom?

Greven Hur länge kan ni hålla honom?

2 Hur länge som helst.

1 Om jag får komma med en rekommendation, så föreslår jag att vi helt enkelt låter honom svälta ihjäl. Ingen skulle sakna honom. Ingen vet att han är här. Ingen tycks ens ha märkt att han försvunnit.

2 Han kan ändå aldrig återvända till Paris societet. Han har inget liv att återvända till.

Greven Vi kan inte bara låta honom dö. Låt honom hållas. Ingen förändring i proceduren. Ge honom mat och dryck, visa er inte, låt honom inte vet något om varför han är här eller vem som satt honom här, låt honom vara begravd levande, men om han försöker fly skall ni låta honom fly. Jag lyckades fly efter fjorton år som levande begravd i anonymitetens svarta hål, för att jag ändå hade initiativkraft kvar. Om han visar något initiativ, så låt honom begagna det. Har han någon stake så befriar han sig själv på ett eller annat sätt. En fånge som inte har som sitt primära mål i livet att rymma förtjänar inte sin frihet utan förtjänar snarare att dö i sin egen passivitet. Det blir min dom. Låt honom själv verkställa den genom att finna sig i sin undergång eller göra något åt saken.

1 Det är rättvist.

Greven Kan ni hålla honom på obegränsad tid?

2 Vi är många smugglare som kan avlösa varandra. Om han inte försöker något blir han lätt att hålla kvar i buren.

1 Vill ni inte träffa honom?

Greven Nej, jag vill inte träffa honom. Jag har haft nog av umgänge med sådana som han. Nu vill jag ägna mig åt de levande, åt min välgörarens sons förmäling med Villeforts dotter främst av allt, ty dem är jag skyldig en lika stor lycka som jag vållat hennes familj deras olycka. Jag vill även försona mig med Mercédes och äntligen njuta av min kärlek med den vackra Haydée. Jag vill glömma alla gamla skurkar för att få kunna leva för mina vänner och min kärlek. Det är allt jag begär av livet. Resten kan kvitta. Jag kommer aldrig tillbaka hit mer. Gör med Danglars vad ni vill. Ni kan försöka få en lösensumma för honom, men jag tror inte att någon vill ha honom och ännu mindre betala något för honom. Han var ju ruinerad, och sådana är värdelösa i den affärsvärld som han gav sitt liv för.

1 Farväl, herr greve. Håll kontakten.

2 Vi släpper nog ut honom när vi tröttnat på hans erbarmliga kvidanden. Risker är, när vi släpper ut honom, att han inte kan klara sig utan går under på riktigt.

Greven Ni är fria från ansvar i så fall. Jag skiter i honom. (*går*)

1 Vad sägs om det?

2 Jag tycker nog att herr baron bankirens straff är alldeles rättvist. Han får aldrig ens veta vem greven var, liksom greven aldrig fick veta varför han blivit begravd levande förrän han tog reda på det själv.

1 Ska vi då svälta ihjäl honom eller släppa honom fri?

2 Han får själv bestämma. Han får leva på oss så länge han vill, men risken är att han inte kan leva på något annat, då hela Europa söker honom för hans svindlerier.

1 Kan han bli oss behjälplig som smugglare?

2 Kanske. Så ohederlig som han var som affärsman kanske han kan bli hederlig som en av oss.

1 Det skulle kanske vara hans enda räddning.
2 Jag tror nästan det.
1 Vi får bearbeta honom. Eventuellt kan han fortfarande utbildas och omskolas.
2 Om han inser sitt eget bästa fogar han sig efter de nya omständigheterna och gör ny karriär.
1 Affärsmän tröttnar aldrig på att överträffa sig själva som skurkar.
2 Precis. Kom, så går vi och talar med honom och gläntar på hans nya lysande möjligheter.

(De bryter upp.)

Slut.

Göteborg, januari-februari 2008